

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 800 fr. per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen

Het deskundigenonderzoek in strafzaken en de eedaflegging

Rede uitgesproken door de heer J. CERCKEL, advocaat-generaal
bij het Hof van Beroep te Brussel, op de plechtige openingszitting van het Hof
op 2 september 1968

Iedere practizerende rechtsgeleerde is zich ervan bewust dat het deskundigenonderzoek een buitengewoon gewichtige rol speelt in het hedendaags beleid van het gerecht. Het is voorzeker een onderwerp dat, zowel op burgerlijk als op strafrechtelijk gebied, in de loop der jaren, breedvoerig werd besproken⁽¹⁾. Sedert lang hebben de hoofden van de magistratuur de onvolmaaktheden ervan onderstreept. Reeds op 22 maart 1898, Mijnheer de Procureur-generaal, herinnerde uw voorganger, Procureur-generaal Van Schoor, aan bepaalde onderrichtingen uit het jaar 1886 betreffende de overdreven duur en de bovenmatige onkosten van de gerechtelijke deskundigenonderzoeken. En, in 1955, hebt U persoonlijk uw openingsrede gewijd aan de ontleding van de burgerlijke expertise⁽²⁾, daarbij wijzende op de leemten van het stelsel, leemten waaraan ten dele zal verholpen zijn zodra de nieuwe wet van 10 oktober 1967, houdende het Gerechtelijk wetboek van kracht wordt. Onze gezaghebbende collega, Raadsheer Raymond Screvens, heeft in zijn studie «Réflexions sur l'expertise pénale»⁽³⁾ zeer terecht de klemtoon gelegd op het feit dat de expert in strafzaken thans de «specialist» is geworden, wiens bijstand wordt ingeroepen om het gerecht in te lichten nopens de technische vraagstukken die zich stellen en dit op twee afzonderlijke vlakken: enerzijds, het bewijs van het misdrijf door hetgeen men noemt «le développement scientifique des preuves», en anderzijds, de psychologische studie van de personaliteit van de dader met het doel hem een rechtmatige straf of een andere aangewezen maatregel op te leggen⁽⁴⁾.

* * *

Door een bestendige rechtspraak wordt thans algemeen aanvaard, dat de regelen van het burgerlijk gerechtelijk deskundigenonderzoek niet toepasselijk zijn op de strafrechtelijke procedure⁽⁵⁾.

* * *

Gedurende de korte tijd die mij gegund is, wens ik mij ertoe te beperken slechts één aspect te behandelen van

dit oneindig uitgestrekt onderwerp en wel een zeer formalistisch aspect, namelijk de eedaflegging van de in strafzaken aangestelde deskundigen.

Ogenschoonlijken een zeer bescheiden onderwerp, maar dat niettemin dagelijks in de practijk op onvoorziene moeilijkheden stuit. Ten bewijze hiervan niet alleen de tientallen arresten ter zake van het Hof van cassatie, maar ook het aandrigen van onze Procureurs-generaal en van de Auditeur-generaal op een zeer nauwgezette toepassing van de regelen in verband met deze eedaflegging.

De woorden «expertise» of «deskundigenonderzoek» komen niet voor in ons Wetboek van strafvordering.

In 1808 waren — buiten het gerechtelijk medisch onderzoek in geval van gewelddadige of verdachte dood — de expertises zo goed als niet bestaand. De psychiatrie was onbekend. Boekhoudkundige expertises waren zeer zeldzaam. Schriftonderzoek, in geval van valsheid in geschriften, was even uitzonderlijk. Vandaar waarschijnlijk het gebrek aan wetteksten in verband met het deskundigenonderzoek in strafzaken.

De artikelen 43, 44 en 44bis van het Wetboek van strafvordering zijn thans nog steeds de enige bepalingen die het deskundigenonderzoek in strafzaken regelen⁽⁶⁾ ⁽⁷⁾.

De rechtspraak heeft beslist dat deze wetsbepalingen niet alleen toepasselijk zijn op het deskundigenonderzoek dat door het parket of door de onderzoeksrechter wordt bevolen, maar ook wanneer het door een rechtsprekend college wordt voorgeschreven⁽⁸⁾ ⁽⁹⁾.

Door het enig artikel van de wet van 3 juli 1957⁽¹⁰⁾ ⁽¹¹⁾, werd in het zoëven vermeld artikel 44, het tweede lid vervangen en een derde lid toegevoegd.

Artikel 1 van de wet van 15 april 1958, houdende herziening van de wetgeving op de politie van het verkeer en op de beteugeling van de dronkenschap, bepaalt anderzijds de tekst van artikel 44bis, dat aan de procureur des Konings toelaat, in geval van heterdaad, een geneesheer te gelasten met medische vaststellingen omtrent de staat

van dronkenschap van de vermoedelijke dader en van het slachtoffer van het misdrijf ⁽¹²⁾.

De door de deskundige af te leggen eed luidt: «Ik zweer dat ik mijn taak naar eer en geweten, nauwgezet en eerlijk zal vervullen; zo helpe mij God!» ⁽¹³⁾ ⁽¹⁴⁾ ⁽¹⁵⁾.

De wettekst stelt verder: «De deskundige zal de eed mondeling afleggen, indien hij daartoe verzocht wordt, en anders bij een gedagtekend en ondertekend geschrift dat hij aan de verzoekende overheid zal richten, alvorens hij met de uitvoering van zijn taak zal beginnen.»

In principe zal de eed schriftelijk worden afgelegd. De deskundige heeft niet de keus tussen de mondelinge en schriftelijke eedaflegging, vermits de eed slechts op verzoek van de vorderende overheid mondeling mag worden afgelegd. Dit zou namelijk het geval zijn, bij voorbeeld, tijdens een plaatsopneming. Ter voorkoming van alle betwistingen is het dan noodzakelijk, ter plaatse zelf, de deskundige te verzoeken de eed mondeling af te leggen, alvorens tot de uitvoering van zijn taak over te gaan. Het proces-verbaal van de eedaflegging zal onmiddellijk moeten worden opgemaakt. ⁽¹⁶⁾

In ontelbare arresten heeft het Hof van Cassatie herhaald dat de door artikel 44 gestelde rechtsvormen wezenlijke formaliteiten uitmaken, waarvan het verzuim volstreekte nietigheid ten gevolge heeft. De eed van de strafrechtelijke expert, in tegenstelling met die van de burgerlijk gerechtelijke deskundige, is van openbare orde. De nietigheid moet van ambtswege worden opgeworpen. ⁽¹⁷⁾

De algemene regel, die door het Hof van Cassatie onverbiddelijk wordt toegepast, is dat de rechtsvormen bij artikel 44 bepaald, wezenlijke vormen zijn en dat het deskundigenverslag nietig en van gener waarde is, indien niet het bewijs wordt geleverd van de voorafgaande wettelijke eed. ⁽¹⁸⁾ ⁽¹⁹⁾

De vermelding van de eedaflegging in het verslag, bovenaan of onderaan, is niet het bewijs dat aan de wezenlijke rechtsvorm werd voldaan. ⁽²⁰⁾

De verklaring van een getuige dat de eed voorafgaandelijk werd afgelegd, is waardeloos.

Ingeval de wet wordt miskend zullen de vaststellingen en het advies van de deskundige meedogenloos moeten worden verworpen. Zij zullen niet eens bij wijze van inlichting in aanmerking komen. ⁽²¹⁾

Zijn vatbaar voor cassatie de strafrechtelijke beslissingen, die steunen op expertise-verslagen uitgebracht met miskenning van de rechtsvormen. ⁽²²⁾

* * *

Het is overbodig uit te weiden over de rampzalige gevolgen, met dikwijls onherstelbare schade, zowel op openbaar als op particulier gebied, die uit de miskenning van de regel der wet kunnen voortspruiten: nietigheid van de strafvervolgning indien het onregelmatig verslag niet expressis verbis door de rechtsmacht van wijzen uit de debatten wordt geweerd, expertisecosten nodeloos door de Staat of door de partijen gedragen, vertraging van de rechtspleging, soms de onmogelijkheid, in rechte of in feite, de expertise van meet af aan te herbeginnen ⁽²³⁾, en dies meer.

De ratio legis van de besproken wetteksten, gestaafd door de zeer strenge interpretatie van ons opperste gerechtshof, is ongetwijfeld van psychologische aard.

Weliswaar is de expert in strafzaken slechts een helper van het gerecht. Hij vervult zijn taak onder het toezicht van de magistraat ⁽²⁴⁾; hij geeft slechts een advies, dat de rechter niet hoeft te volgen, indien het strijdig is met zijn overtuiging. ⁽²⁵⁾

In 1938 heeft het Hof van Cassatie geoordeeld ⁽²⁶⁾ dat de adviezen van de gerechtelijke deskundigen, die in strafzaken optreden, geen grotere geloofwaardigheid verdienen dan het advies van een technisch raadgever die eenzijdig door de verdachte is aangesteld.

Nietemin is het advies van de gerechtsdeskundige in strafzaken in feite meestal doorslaggevend, omdat de deskundige zich beweegt op een terrein waarop de magistraat onbevoegd is. Anderzijds vervult hij meestal zijn zending zonder de minste tegenspraak noch vanwege de vervolgd, noch vanwege de burgerlijke partij. De expert-psychiater vormt zich een mening over de toerekenbaarheid van de verdachte door de geheime gesprekken die hij met deze laatste voert en op gegevens die hem, zonder tegenspraak van derden, werden verstrekt.

Tenzij het hun uitdrukkelijk wordt gevraagd, hebben de partijen niet eens het recht opmerkingen te maken of kritiek uit te oefenen. De rechter ten gronde beoordeelt op soevereine wijze de waarde van de vaststellingen der deskundigen. ⁽²⁷⁾

Behalve in het bijzonder geval bepaald door artikel 44bis van het wetboek van strafvordering (artikel 1 van de wet van 15 april 1958), waar de ontleding van het bloedmonster door de opgevorderde geneesheer zal mogen plaats hebben in het bijzijn van een door de verdachte aangestelde geneesheer zodat een tweede bloedontleding, door de technische raadsman van de verdachte verricht, mogelijk wordt, heeft onze wetgeving volstrekt niets bepaald om het eenzijdig karakter van een strafrechtelijke expertise te temperen.

Vele kriminalisten hebben terecht dit eenzijdig karakter gehekeld, als zijnde in strijd met de rechtvaardigheid en onverenigbaar met de eerbied die men aan de rechten van de verdediging is verschuldigd. ⁽²⁸⁾ ⁽²⁹⁾ ⁽³⁰⁾

Het is verwonderlijk dat, ondanks het streven van de rechtsleer, deze kritieken weinig weerklank in de rechtspraak hebben gevonden. ⁽³¹⁾

Dit is dan ook vermoedelijk de psychologische reden, om dewelke de wetgever in 1957, bij ontstentenis van een tegenspreklijke expertise, de strafrechtelijke deskundigen-onderzoeken heeft willen «valoriseren» door de deskundigen te verplichten de eed af te leggen alvorens over te gaan tot de uitvoering van hun taak. ⁽³²⁾

Om praktische redenen nochtans, zullen zij hun eedaflegging, door middel van een gedagtekend en ondertekend geschrift aan de overheid mogen laten geworden. ⁽³³⁾ Dit biedt tevens het voordeel dat de verzoekende overheid aldus ervan op de hoogte wordt gebracht dat de aangestelde deskundige zijn zending aanvaardt.

* * *

Het is hier misschien niet zonder belang eraan te herinneren dat, ter gelegenheid van de beraadslaging over het wetsontwerp houdende het burgerlijk gerechtelijk wetboek, bekrachtigd door de wet van 10 oktober 1967 ⁽³⁴⁾, in verband met het deskundigenonderzoek in burgerlijke geschillen, de kwestie van de voorafgaande eed van de deskundige werd besproken. ⁽³⁵⁾

Het was op het voorstel van de betreurde Koninklijke Commissaris, de heer Van Reepinghen, dat uit de aanvankelijk voorgestelde tekst de passus werd weggelaten stellende dat «de deskundige binnen acht dagen nadat hij door de Griffier ervan werd ingelicht dat hij met een opdracht werd belast, de geschreven eedformule moet ondertekenen en aan de Griffier laten toekomen.»

Volksvertegenwoordiger Hermans, verslaggever, heeft terecht aan de Commissie voor de Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers doen opmerken dat de regel van de schriftelijke voorafgaande eed, zoals gesteld in artikel 44 van het wetboek van strafvordering (wet van 30

juli 1957) in de strafrechtelijke praktijk aanleiding tot talrijke moeilijkheden had gegeven. Het is ingevolge deze overwegingen dat, in de burgerlijke processen, krachtens artikel 979 van het nieuw gerechtelijk wetboek, de toestand ongewijzigd is gebleven en dat het volstaat dat, bij de ondertekening van zijn verslag, de deskundige in burgerlijke expertises zijn handtekening laat voorafgaan door de eedsformule, zonder gebonden te zijn aan de rechtsvormen bepaald voor de in strafzaken aangestelde deskundige.

* * *

Is nu de deskundige, aangesteld door een strafrechter, doch uitsluitend gelast zijn advies uit te brengen over burgerlijke belangen, nog gehouden de rechtsvorm gesteld in artikel 44 te eerbiedigen?

De rechtspraak van het Hof van Cassatie laat hier evenmin enige twijfel bestaan: zelfs ingeval de strafrechtbank nog slechts uitsluitend over de burgerlijke eis te oordelen heeft, is, op straffe van nietigheid, de voorafgaande eed vereist en moet derhalve het bewijs hiervan in het dossier aanwezig zijn. ⁽⁸⁶⁾

Deze stelling, op het eerste gezicht verrassend, is ten slotte logisch. De autonomie van de regelen van het deskundigenonderzoek in strafzaken volgt uit het meer algemeen begrip van de autonomie van het strafrecht en wordt uitgelegd door het geheim karakter van de strafrechtspleging. De maatschappij, vertegenwoordigd door het openbaar ministerie, neemt alleen het initiatief van de handelingen der rechtspleging, en inzonderheid van de onderzoeksmaatregelen, die zij geheim houdt tot aan het openbaar debat. ⁽⁸⁷⁾

* * *

Ik zou nu even de praktijk in ogenschouw willen nemen. Een korte samenvatting van de grondregels zal wellicht de magistraten die dagelijks in de parketten hun taak waarnemen, behulpzaam kunnen zijn.

De strafrechtelijke deskundige kan worden aangesteld door het parket, door de onderzoeksrechter en door de rechter ten gronde.

Ingeval van ontdekking op heterdaad van een misdaad of van een wanbedrijf, verlenen de artikels 32 tot 45 van het wetboek van strafvordering aan de procureur des Konings uitzonderlijk het recht daden van onderzoek te stellen. Deze magistraat mag zich, in afwezigheid van de onderzoeksrechter, ter plaatse begeven en er een deskundige aanstellen. ⁽⁸⁸⁾

De procureur des Konings, in geval van heterdaad, heeft slechts het recht daden van onderzoek te verrichten wanneer hij zich ter plaatse begeeft. Dit recht neemt een einde zodra de onderzoeksrechter, die onverwijld van deze verplaatsing moet worden verwittigd, zelf ter plaatse verschijnt.

De deskundige is, in dit geval, alvorens met de uitvoering van zijn zending te beginnen verplicht de eed zoals in artikel 44 is voorgeschreven, in handen van de procureur des Konings af te leggen. Bij gebreke het bewijs hiervan bij te brengen, is het verslag van de deskundige nietig, evenals het arrest waarvan het beschikkend gedeelte op dit nietig verslag ⁽⁸⁹⁾ ⁽⁴⁰⁾ ⁽⁴¹⁾ is gesteund.

Anderzijds, en hier buiten het uitzonderlijk geval van de heterdaad, verleent artikel 43 van het wetboek van strafvordering, aan de procureur des Konings steeds het recht zich zo nodig te doen vergezellen van een of meerdere personen, die wegens hun kunde of beroep bekwaam worden geacht de aard en de omstandigheden van de misdaad of van het wanbedrijf te beoordelen. De procureur des Konings handelt hier in de uitoefening van zijn algemene opdracht inzake vooronderzoek (« sa mission générale d'information »).

De technische inlichtingen die door de procureur des Konings in de loop van een vooronderzoek worden ingewonnen en dit zelfs bij personen die normaal als deskundigen in strafrechtelijke zaken optreden en die, door hun kunde, speciaal bevoegd zijn om zulke inlichtingen te verstrekken ⁽⁴²⁾ worden door de rechtspraak niet beschouwd als voortspruitende uit een deskundigenonderzoek. In dit geval zijn dus de rechtsvormen van de voorafgaande eed niet toepasselijk. ⁽⁴³⁾

Het Hof van Cassatie heeft aan dit beginsel een zekere uitbreiding gegeven.

Wanneer de procureur des Konings, zonder zich ter plaatse te laten « vergezellen » zoals in artikel 43 bepaald, een technische raadgever requireert om zich alleen met hem ter plaatse te begeven ten einde over te gaan tot de nuttige vaststellingen en proefnemingen, vervult deze magistraat geen akte van onderzoek, doch handelt hij nog steeds binnen de perken van zijn gewone ambtsverrichtingen, dit wil zeggen in het kader van het vooronderzoek. ⁽⁴⁴⁾ ^(44bis)

Zulks is ook het geval wanneer de procureur des Konings die zich alleen ter plaatse heeft begeven, teruggekeerd op zijn parket, een raadgever ontbiedt ten einde hem de gewenste technische inlichtingen te doen verstrekken. ⁽⁴⁵⁾ ⁽⁴⁶⁾

Doorgaans is het de onderzoeksrechter die de deskundige aanstelt. Terzelfdertijd als hij aan de deskundige kennis geeft van zijn aanstelling en zijn opdracht, zal de onderzoeksrechter hem gewoonlijk de eedformule laten toekomen. De deskundige zal ze hem onmiddellijk, en alvorens met de uitvoering van zijn zending te beginnen, gedateerd en ondertekend terugzenden. Zo de eed mondeling wordt afgelegd, zal de deskundige dit vooraf doen in handen van de onderzoeksrechter, die hem hiervan akte zal geven, bij afzonderlijk proces-verbaal of eventueel in het proces-verbaal van plaatsopneming. ⁽⁴⁷⁾

Oplettendheid en zorgzaamheid zijn geboden! De magistraten van onze parketten zullen mij niet tegenspreken: het is in de overhaasting van de eerste ogenblikken, na bericht te hebben gekregen van het misdrijf, tijdens de eerste vaststellingen en de eerste getuigenverhoren ter plaatse, wanneer de hoofdbekommernis van de magistraat is het strafbaar feit op te sporen en te kwalificeren, de dader te vereenzelvigen, enz., dat de formaliteit van de voorafgaande eedaflegging gevaar loopt te worden vergeeten.

De moeilijkheid schuilt hierin dat tussen enerzijds de zogenaamde technische informaties door de procureur des Konings in de loop van het vooronderzoek bij een deskundige ingewonnen en anderzijds de officiële zending van de beëdigde deskundige, een duidelijk onderscheid dient gemaakt.

Wanneer dus een magistraat van het parket, louter ter informatie, een deskundige aanstelt en ter plaatse afvaardigt, behoeft deze deskundige geen eed af te leggen. Wel te verstaan zullen de opsporingsverrichtingen van deze deskundige enkel tot doel hebben, vóór alle vorderingen tot onderzoek, de parketmagistraat in te lichten, en dit meestal ten einde hem te helpen zich een oordeel erover te vormen óf in deze bepaalde zaak een onderzoek, al dan niet, behoort te worden gevorderd.

De taak van de deskundige moet in dat geval eerder beperkt blijven. Ze zal volbracht zijn, zodra de magistraat van het parket de gewenste inlichtingen heeft bekomen. De magistraat dient dan ook het verslag van de deskundige — wellicht een telefonisch of een mondeling verslag — af te wachten vooraleer de zaak, bij vordering, in onderzoek te stellen.

Ten einde misverstand te voorkomen behoort het de aandacht van de deskundige te vestigen op het feit dat de opdracht hem door het parket toevertrouwd, slechts een

beperkt en voorlopig karakter heeft. Is die opdracht schriftelijk, dan zal ook de beperking van de opdracht schriftelijk worden gesteld. De taak die binnen de perken van de informatie dient te blijven, moet ook onmiddellijk uitgevoerd worden. Het verslag mag in geen geval worden ingediend lang nadat de onderzoeksmagistraat werd gevorderd en nadat zijn onderzoek begonnen is, dit om de indruk niet te wekken dat één en dezelfde deskundige, later officieel aangesteld door de onderzoeksrechter, zonder meer doorgedaan is met de taak die hem binnen de perken van de informatie werd opgelegd.

Kortom, men moet volledige klaarheid over de gevolgde procedure nastreven. Uit het dossier van de strafzaak moet een duidelijke en volledige afscheiding blijken tussen, enerzijds, al wat deel uitmaakt van het opsporingsonderzoek, met name dus ook het deskundig verslag ter informatie waar geen eed is vereist en, anderzijds, al wat behoort tot het gevorderd onderzoek, waar de aanstelling van een deskundige de eedaflegging nodig maakt. ⁽⁴⁸⁾

Zodra de parketmagistraat heeft beslist de zaak in onderzoek te stellen, hetzij bij een geschreven, hetzij zelfs bij een mondeling requisitorium, zal hij zich ervan onthouden zelf nog een deskundige aan te stellen. Deze taak komt voortaan toe aan de onderzoeksrechter die meester is van het onderzoek en ervoor zorg zal dragen dat de formaliteit van de voorafgaande eedaflegging wordt vervuld. Zijn griffier zal de eedformule behoorlijk opbergen en in de inventaris opnemen. ⁽⁴⁹⁾ ⁽⁵⁰⁾

Vanzelfsprekend is dat bij de vordering tot onderzoek aan de onderzoeksrechter, het parket de stukken voegt die al de bestanddelen bevatten tijdens het informatie-onderzoek verzameld, hierin begrepen de bevindingen van de deskundige van het parket. Er bestaat dan ook geen bezwaar dat deze deskundige zijn eerste bevindingen mondeling ter kennis brengt van de onderzoeksrechter. Deze mondelinge mededeling hoeft niet door de onderzoeksrechter in een afzonderlijk proces-verbaal noch in het proces-verbaal van plaatsopneming te worden opgenomen. Het zou onnauwkeurig zijn vanwege de onderzoeksrechter hier te gewagen van een « voorlopig verslag aan hem uitgebracht door de deskundige van het openbaar ministerie », vermits de door dit orgaan aangestelde deskundige immers uitsluitend aan zijn opdrachtgever, de procureur des Konings, verslag heeft uit te brengen.

De eedaflegging moet iedere tussenkomst van de deskundige steeds voorafgaan ⁽⁵¹⁾ tenzij de onderzoeksrechter de deskundige heeft verzocht een bepaald zuiver materieel feit te onderzoeken, of zelfs gewoon aanwezig te zijn bij een ondervraging van de verdachte, bij een getuigenverhoor of bij de wedersamenstelling der feiten, enz.

Het is wenselijk dat de deskundige het proces-verbaal van eedaflegging, opgemaakt door de onderzoeksrechter, ondertekent. ⁽⁵²⁾

De vraag werd gesteld tot wie een deskundige die ingevolge een rogatoire commissie is aangesteld, zich moet wenden om de wettelijke voorafgaande eed af te leggen.

Ongetwijfeld tot degene die als « de verzoekende overheid » dient te worden aangezien (Art. 44 laatste alinea). De deskundige is de eed wettelijk verschuldigd aan de magistraat die het deskundig onderzoek heeft bevolen, de taak van de deskundige heeft omschreven en bevoegd is om te oordelen of de eed mondeling of bij geschrift moet worden afgelegd. ⁽⁵³⁾

Vaak wordt een deskundige aangesteld door het rechtsprekend college. De rechtspraak oordeelt dat de teksten ter zake toepasselijk zijn op het deskundig onderzoek dat bevolen is door de rechtsmacht van wijzen: de deskundige moet de eed schriftelijk of mondeling afleggen alvorens met de uitvoering van zijn taak te beginnen. ⁽⁵⁴⁾

Indien de expertise wordt bevolen door de rechtbank en

zo zij de publieke vordering aanbelangt, zal het openbaar ministerie de beslissing dienen uit te voeren. Wanneer de deskundige door de rechtbank wordt uitgenodigd mondeling de eed af te leggen, moet het openbaar ministerie de deskundige ter zitting oproepen. ^(54bis)

Zoniet zal het openbaar ministerie de deskundige uitnodigen zijn schriftelijke eed, gedagtekend en ondertekend, te richten aan de verzoekende overheid, dit wil zeggen, in principe, aan de voorzitter van de rechtbank die hem heeft aangesteld en dit alvorens de uitvoering van zijn taak aan te vatten. ⁽⁵⁵⁾ Er is evenwel geen principieel bezwaar dat de geschreven eedformule aan het parket wordt teruggezonden.

Indien het door de rechtbank bevolen deskundig onderzoek enkel nog de burgerlijke vordering aanbelangt, zijn in principe alleen de belanghebbende partijen bevoegd om de uitvoering van de expertisemaatregel uit te lokken. ⁽⁵⁶⁾

Op de terechtzitting van het rechtsprekend college moet de deskundige, die door het parket gedurende het voorbereidend onderzoek werd aangesteld, slechts de getuigen-eed afleggen ⁽⁵⁷⁾, indien hij zich ertoe beperkt verslag uit te brengen over het resultaat van het deskundigenonderzoek dat hij voorheen heeft verricht. ⁽⁵⁸⁾ Indien echter de deskundige ter zitting wordt gehoord en er zich niet toe beperkt verslag uit te brengen over de opdracht die hij vervuld heeft tijdens het vooronderzoek, maar eveneens optreedt als officieel aangestelde deskundige, dient hij én de getuigen-eed én de eed van deskundige af te leggen. ⁽⁵⁹⁾ ⁽⁶⁰⁾

Indien de rechtsmacht van wijzen aanvullende inlichtingen wenst aangaande het ingediend deskundig verslag, zal zij, bij vonnis (eventueel arrest) een aanvullend verslag vragen of de expert verzoeken ter zitting te verschijnen. ⁽⁶¹⁾

Ingeval de deskundige reeds tijdens het onderzoek aangesteld, door de rechtbank opnieuw wordt aangesteld ten einde een aanvullend verslag op te stellen, zal hij andermaal de eed moeten afleggen alvorens tot deze aanvullende taak over te gaan. ⁽⁶²⁾

Alvorens te besluiten wilde ik nog graag de twee hiernavolgende punten bespreken:

- 1) de taak van de deskundige en
- 2) de datum van zijn eedaflegging.

In tegenstelling met de wetsvoorschriften op de burgerlijke expertise, waar gesteld wordt dat het voorwerp van het deskundigenonderzoek « nauwkeurig » zal omschreven worden ⁽⁶³⁾, behelst ons wetboek van strafvordering niet de minste aanduiding dienaangaande. Het is nochtans duidelijk dat de zending van de deskundige als een wezenlijk bestanddeel van de expertise moet worden aangezien, en dit op straf van nietigheid. De tekst van artikel 44 alinea 2, die de eedformule aangeeft, wijst ipso facto op een bepaalde taak en niet op alle toekomstige en nog onbepaalde deskundige verrichtingen van dezelfde expert. Hoe kan een eed de vervulling van een taak waarborgen, die de deskundige nog niet kent, vermits zij hem nog niet werd opgedragen?

Doch quid wanneer aan de deskundige, met een bepaalde taak gelast, een tweede opdracht wordt opgelegd? Of wanneer de aangestelde deskundige wordt gelast zijn opdracht uit te breiden tot andere elementen dan diegene die aanvankelijk waren voorzien of eventueel tot andere personen dan zij die aanvankelijk in de zaak waren betrokken? ⁽⁶⁴⁾

Uit de praktijk weten we dat deze toestanden af en toe aanleiding geven tot zeer kiese vraagstukken, omdat de oplossing meestal van feitelijke omstandigheden afhangt.

Als leidraad durf ik het volgende voor te stellen:

Wanneer een deskundige achtereenvolgens, op grond van onderscheiden akten van benoeming, met verschillende taken, die elk een afzonderlijk voorwerp hebben, wordt ge-

last komt het mij noodzakelijk voor dat hij, alvorens iedere nieuwe taak aan te vatten, telkens de eed aflegt.

Wanneer een deskundige aan wie één bepaalde taak werd opgedragen en die vóór het begin van zijn verrichtingen de eed heeft afgelegd, later wordt verzocht, in het raam van zijn taak, uitleggingen te verstrekken, of zelfs over te gaan tot nieuwe, bijkomende verrichtingen die hetzelfde voorwerp en op dezelfde personen betrekking hebben, en die beogen de vorige opdracht aan te vullen of te voltooiën, komt mij een nieuwe eedaflegging niet onontbeerlijk voor. ⁽⁶⁵⁾

Wanneer een deskundige gelijktijdig wordt belast met verschillende taken die afzonderlijke voorwerpen uitmaken, doch die in één enkele akte van benoeming vervat zijn, is het vanzelfsprekend dat één enkele voorafgaande eedaflegging volstaat.

Indien deze verschillende taken, die afzonderlijke voorwerpen hebben, gelijktijdig worden opgedragen aan één en dezelfde deskundige, doch door middel van onderscheiden akten van benoeming, zou één enkele voorafgaande eedaflegging wellicht kunnen volstaan, wanneer blijkt dat de eed op de verschillende opgedragen taken betrekking heeft. In dat geval zou de algemene draagwijdte van die enige eed ondubbelzinnig moeten voortvloeien uit de akte van eedaflegging.

Worden er twee of drie experts terzelfdertijd aangesteld met het oog op een gezamenlijk verslag van hun bevindingen en adviezen ⁽⁶⁶⁾ zal vanzelfsprekend ieder van hen afzonderlijk de voorafgaande eed afleggen. ⁽⁶⁷⁾

De deskundige moet de eed afleggen alvorens met de uitvoering van zijn taak te beginnen. De datum van de eedaflegging is een wezenlijk bestanddeel en het onweerlegbaar bewijs ervan moet kunnen worden geleverd. ⁽⁶⁸⁾

Opgenomen in het proces-verbaal opgemaakt en gedagtekend door een magistraat is de geschreven eedaflegging een authentieke akte vermits zij, met inachtneming van de wettelijke vormen, werd verleden door een openbaar ambtenaar die daartoe bevoegd is. De datum van de eedaflegging kan dus enkel worden betwist ingevolge een vordering in valsheid.

Indien de eedformule wordt overgemaakt aan de verzoekende overheid, na ingevuld en gedagtekend te zijn — zoals de wet van 7 juli 1957 het toelaat — dan heeft, mijns inziens, dit geschrift, voor zover het, zij het stilzwijgend, erkend is geworden, dezelfde bewijskracht, wat de datum betreft, als een authentieke akte.

In dit geval, zou echter, dunkt me, het bewijs van een valse datum met behulp van de gewone rechtsmiddelen mogen worden geleverd. Hier bemerkt men hoe onontbeerlijk het is aan te dringen op het onmiddellijk terugzenden van het eedformulier teneinde dit zo vlug mogelijk in de inventaris van het strafrechtelijk dossier te kunnen opnemen. ⁽⁶⁹⁾

Uit al hetgeen voorafgaat blijkt ten overvloede, naar mijn bescheiden mening, dat de wettelijke eedaflegging van de deskundige aangesteld in strafzaken, zoals zij thans bestaat aan een overdreven formalisme lijdt. Een aanpassing aan de noodwendigheden van onze tijd dringt zich gebiedend op.

Professor H. Bekaert werd als koninklijk commissaris met dit hervormingswerk belast. Deze rechtsgeleerde, ereprocureur-generaal bij het Hof van Beroep te Gent en hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Brussel, is zich bewust van de moeilijkheden die zich voordoen in het dagelijks leven van een parket en hij zal zich ongetwijfeld inspannen om aan het Parlement een pragmatische oplossing voor te stellen van het probleem, dat ik de eer had hier heden te behandelen.

De eed, zoals hij ten dage, in de praktijk wordt afgelegd, is, door zijn herhaling, een loutere routine geworden die

niet beantwoordt aan het verheven doeleinde dat wordt nagestreefd: Het optreden van de gerechtsdeskundige te «valoriseren» door een plechtig beroep te doen op God's hulp, ten einde een gewetensvolle en nauwgezette vervulling van de opgelegde taak te verzekeren.

Naar mijn bescheiden oordeel, zou de eedaflegging vóór de aanvang van iedere opgelegde taak — zoals deze thans is voorgeschreven — principieel dienen afgeschaft te worden. ⁽⁷⁰⁾

Waarom zou niet, allereerst met het oog op een vereenvoudiging van de strafprocedure, bij analogie, precies dezelfde algemene regel worden toegepast als diegene die in het nieuw burgerlijk Gerechtelijk Wetboek is opgenomen ⁽⁷¹⁾: op het ogenblik dat hij zijn geschreven verslag ondertekent, zal de officieel aangestelde deskundige zijn handtekening laten voorafgaan door de als volgt gestelde eed: «Ik zweer dat ik mijn opdracht naar eer en geweten, nauwgezet en eerlijk vervuld heb, zo helpe mij God.»

In het huidig burgerlijk procesrecht is deze geschreven eed weliswaar geen essentieel deel van de expertise. Deze formaliteit is niet van openbare orde. ⁽⁷²⁾ Doch ons nieuw burgerlijk Gerechtelijk Wetboek ⁽⁷³⁾ zal in de toekomst uitdrukkelijk bepalen dat deze geschreven eedformule moet beschouwd worden als zijnde van openbare orde. ⁽⁷⁴⁾

Het komt mij wenselijk voor, in de mate van het mogelijke, de eenvormigheid tussen beide procesrechten te bewerkstelligen en de nieuwe strafprocedure te «calquieren» op die van het burgerlijk Gerechtelijk Wetboek. Men zou dus dienen te stellen dat de ondertekening van het verslag door de strafrechtelijke deskundige en de geschreven eedformule, die deze ondertekening moet voorafgaan, van openbare orde zijn. Hieruit zou volgen dat, net als in het burgerlijk procesrecht, een expertisverslag in een strafzaak, nietig en van gener waarde is, indien de geschreven eedformule en de handtekening van de deskundige op dit document ontbreken.

* * *

Eenieder heeft klaarblijkelijk het grootste belang erbij dat alleen bevoegde en naarstige deskundigen in strafzaken optreden.

Thans, in de praktijk, zijn het om zo te zeggen steeds dezelfde personen die als deskundigen worden aangesteld. Voor velen is het een zoniet gewoon minstens een aanvullend beroep. Zij staan bestendig ter beschikking van de gerechtelijke overheid, die op ieder ogenblik, zowel bij dag als bij nacht, op hun ervaring en op hun toewijding beroep kan doen. Waarom hun niet een vast statuut toekennen? Maar dan ook met dien verstande dat de expert, die aldus tijdelijk een openbare dienst waarneemt, in principe, beroepshalve verplicht is de hem opgelegde taak te aanvaarden. ⁽⁷⁵⁾ ⁽⁷⁶⁾

Ten zetel van ieder Hof van beroep zou een «officiële lijst van erkende deskundigen» bijgehouden worden.

In de praktijk bestaan thans reeds zulke lijsten op officieuze wijze; ze hebben echter geen wettelijke waarde. ⁽⁷⁷⁾

Dit voorstel is immers geen innovatie! Het nieuw burgerlijk Gerechtelijk Wetboek stelt inderdaad ⁽⁷⁸⁾ dat hoven en rechtbanken lijsten mogen aanleggen, overeenkomstig de regels die de Koning bepaalt.

Waarom zou niet, voor de deskundige in strafzaken, mits zekere aanpassingen, dezelfde regel kunnen worden toegepast? ⁽⁷⁹⁾

In deze opvatting, zou de kandidaat voor het ambt van deskundige, woonachtig in het rechtsgebied van het hof van beroep, ingevolge zijn geschreven rekwest, op advies van de gerechtelijke overheden — evenals wellicht op het advies van de stafhouder van de Orde der advocaten

— naar gelang zijn specialisatie en zijn taalkennis, worden opgenomen in de officiële lijst van erkende deskundigen in strafzaken. De inschrijving op hogervermelde lijst zou, mijns inziens, moeetn plaats vinden na een voorafgaande verschijning van de deskundige voor het hof. Hij zou er een verklaring onderschrijven waarin, in gepaste bewoordingen, hem zijn rechten en verantwoordelijkheden worden aangeduid en hij zou tevens een algemene en plechtige verbintenis aangaan alle taken die hem, als deskundige, worden opgedragen «naar eer en geweten, nauwgezet en eerlijk te zullen vervullen»⁽⁸⁰⁾

Is hier nu de eedaflegging wel noodzakelijk?

* * *

Mede dank zij de publiciteit die onvermijdelijk hieraan zal worden gegeven, zal de deskundige zich alleszins vereerd voelen door zijn opneming in de «Officiële lijst der erkende deskundigen». Zij is immers het bewijs van het vertrouwen dat de overheid in zijn gespecialiseerde vakkennis en zijn volkomen integriteit stelt.

Een procedure zal dienen te worden bedacht die toelaat een deskundige te schorsen en te vervangen, of hem eventueel van de lijst te schrappen ingeval hij het in hem gestelde vertrouwen beschaamt — en dit onverminderd de strafrechtelijke of disciplinaire sancties en burgerlijke schadeloosstellingen in geval van tekortkoming.⁽⁸¹⁾

De erkenning, al is ze geldig over geheel het Rijk, zou nochtans niet een uitsluitend recht, een soort monopolie mogen verlenen! Het zou de gerechtsoverheden zoals voorheen vrij staan een deskundige aan te stellen wiens naam niet — of nog niet — op de lijst der erkende deskundigen voorkomt. In dit geval zou echter, dunkt mij, enige voorzorg geboden zijn en zou de deskundige alvorens over te gaan tot de uitvoering van zijn taak — en dit op straf van nietigheid van het verslag — moeten worden verplicht om in persoon te verschijnen voor de magistraat die hem aanstelt om de plechtige verklaring te onderschrijven waarbij hij de opdracht aanvaardt en zich verbindt deze «naar eer en geweten, nauwgezet en eerlijk te vervullen».

Ten slotte, ter zitting van de rechtsmacht ten gronde, zal ongetwijfeld de huidige toestand ongewijzigd blijven: iedere persoon die er als deskundige wordt gehoord, weze het een als dusdanig officieel erkende deskundige of iemand gekozen buiten de lijst, zal er, zoals thans, de deskundigeneed afleggen, met de in geval van meened, daaraan gehechte gevolgen.⁽⁸²⁾ ⁽⁸³⁾

(1) o.a., in strafzaken:

P. Bouzet, «Les rapports du juge pénal et du médecin expert», Rev. Sc. Crim. 1962 - p. 780.

S. Sasserath, «Procédure pénale». Exposé critique. Nouvelles. Procédure pénale - Tome I vol. 2 n° 170, 177 en vlg.

J. Simon, «Précis de procédure pénale». Répertoire pratique - Tome X 1939; - N° 132 en volgende.

A. Mons della Roche, «L'expertise judiciaire» (Bruylant 1967).

A. Besson, «Des règles de l'expertise élaborées par le code de procédure pénale» Recueil Dalloz - 9 maart 1960 - blz. 51 tot 60 «Chronique».

(2) de le Court «Considérations sur l'expertise judiciaire» 1955. Revue Dr. pénal 1955-56 p. 451.

(3) Revue Droit pénal et Criminologie - novembre 1964.

(4) Bernard Salingardes, «De l'expertise» - Jurisclasseur de procédure pénale - blz. 3.

(5) Zie o.a.: A. Cloquet - A.P.R.V. - Trefwoord «Deskundig Onderzoek» n° 232 en volgende en de aangehaalde rechtspraak.

(6) De wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormale regelt op sommiere wijze de psychiatrische onderzoeken van de verdachte.

(7) Vergelijk met de artikelen 962 tot 991 van het Gerechtelijk Wetboek, die op doelmatige wijze het deskundigenonderzoek regelen in burgerlijke zaken.

(8) Cfr. Beltjens - «Code d'instruction criminelle» sub. art. 317 - nr. 51.

(9) Krijgsauditoraat: Rondschriven Aud. gen. Doc. F. 310/7 - nr. 2633 van 25 augustus 1965.

Cfr. art. 101 wetboek van strafrechtspleging voor het Leger.

(10) Voorbereidende werken: Zittijd 1956-57.

K. Volksvert. - Parl. Bescheiden: Wetsvoorstel nr. 635-1 van 15.1.1957 verslag nr. 635-2 van 10.4.1957.

Parl. Handelingen: Bespreking. Verg. van 22.5.1957. Aan-neming verg. van 23.5.1957.

Senaat - Parl. bescheiden: Ontwerp overgemaakt nr. 273 van 23.5.1957. Verslag nr. 295 van 4.6.1957.

Parl. handelingen: Bespreking. Verg. van 18.6.1957. Aan-neming verg. van 25.6.1957.

(11) Belgisch staatsblad 11 juli 1957.

(12) De krachtens onze wetbepaling opgevorderde geneesheer, die gelast wordt met het nemen van een bloedmonster, is gehouden de eed af te leggen, zoals voorzien in artikel 44, tweede lid, alvorens hij met de uitvoering van zijn taak begint (Art. 44bis § 2). Buiten de procureur des Konings, zijn alleen de leden van de politie en van de rijkswacht, bekleed met de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie, gemachtigd de bloedproef te laten verrichten. In dit geval zal dus de eed moeten worden afgelegd in handen van de eisende officier van gerechtelijke politie.

Speciaal dient opgemerkt dat de bepalingen van het art. 44bis niet toepasselijk zijn, in geval van overtreding van de wetten en verordeningen inzake wegverkeer. (Art. 44bis § 1 in fine). In geval van verkeersongeval zal de geneesheer, die gevorderd werd om de bloedproef uit te voeren, geen eed afleggen. Bij inbreuk op de artikelen 418, 419 of 420 van het strafwetboek, is niet art. 44bis van het wetboek van strafvordering toepasselijk, doch wel art. 4bis van de wet van 1.8.1899, houdende herziening van de wetgeving en van de reglementen op de politie van het vervoer, waarvan de draagwijdte algemeen is, evenals art. 4ter van voormelde wet. (Art. 4 der wet van 15 april 1958).

(13) De eed moet, in principe, worden afgelegd in de taal van de rechtspleging. Krachtens art. 33 van de wet van 15.6.1935 mag de rechter — (hij alleen) — de deskundige toelaten, voor buitengewone taken en wegens bijzondere redenen de taal zijner keus te bezigen. De «rechter» is degene bij wie de vervolging is aanhangig gemaakt. Zie ook A.P.R.V. Trefwoord «Deskundig onderzoek» nr. 852 en 1075 en volg. Zie ook A.P.R.V. Trefwoord «Taalgebruik in gerechtszaken» nr. 222. Rondschriven P.G. Hayoit de Termicourt van 17.4.1937 - R.W. 1936-37 - 1415.

(14) Een langere of kortere eedformule moet worden ge-weerd. «Je jure de bien et fidèlement remplir la mission confiée; ainsi m'aide Dieu» is een onvolledige formule. Ze zal de nietigheid van het verslag ten gevolge hebben. Cass. 17.10.1960, Pas. 1961.1.164. Cfr.: Cass. 7.10.1963, Pas. 1964.1.127 beslist dat de toezending aan de vorderende overheid van het geschrift houdende vaststelling dat «de deskundige in de wettelijke termen de eed heeft afgelegd zijn taak te vervullen», en de vermelding, in het deskundig verslag, van de voorafgaandelijke eedaflegging, het bewijs vormt dat de deskundige de eed heeft afgelegd, alvorens met de uitvoering van zijn taak te beginnen.

Zie ook: (Cass. 2.5.1960 - Pas. 1960.1.1020 en Cass. 14.11.1960 - Pas. 1961.1.276, volgens welke de eed geldig is, indien hij werd afgelegd in «gelijkwaardige bewoordingen», die aan de expert alle verplichtingen opleggen, die voortvloeien uit de wettekst.

(15) Krachtens art. 317 van het Wetb. van Burgerl. rechts-vordering (Art. 16 Kon. Besluit van 30.3.1936) volstaat het dat de deskundige aangesteld in een burgerlijk geding, op het einde van zijn verslag, zijn handtekening laat voorafgaan door de eedformule «Ik zweer dat ik in eer en geweten, nauwgezet en eerlijk mijn opdracht heb vervuld; zo helpe mij God.» De eedaflegging is een wezenlijke rechtsvorm, doch is niet van openbare orde.

Zie ook: art. 979 al. 3 van het Gerechtelijk Wetboek.

(16) Art. 43 en art. 44, eerste lid zijn ongewijzigd gebleven. Het tweede lid van het vroegere art. 44 beperkte zich te stellen dat de deskundigen in handen van de procureur des Konings, de eed moesten afleggen hun verslag uit te brengen en hun advies te geven in eer en geweten.

Nederlandse tekst van de eed: Kon. Besluit 18.9.1894. De eed werd beschouwd als zijnde een wezenlijk bestanddeel (Cass. franç. 14.2.1907. D.P. 1907.1.391), zelfs indien de aan-stelling van de deskundige werd gedaan door een rechts-macht van wijzen. (Idem 3.6.1935. Dall. hebdom. 1935 - 416), maar de formule door de wet aangeduid was niet sacra-menteel en kon worden vervangen door een gelijkwaardige uitdrukking. (Cass. b. 30.10.1882 - Pas. 1883-1-373).

(17) Zie o.a.:

Cass. 7 en 28 september 1958 — Pas. 1960-I-13 en 130.

Cass. 21 september 1959 — Pas. 1960-I-84.

Cass. 10 oktober 1960 — Pas. 1961-I-164.

Cass. 10 december 1962 en 17 juni 1963 — Pas. 1963-I-437 en 1089.

Cass. 14 januari 1963 — Pas. 1963-I-559.
 Cass. 23 december 1963 — Pas. 1961-I-436.
 Cass. 13 januari 1964 — Pas. 1964-I-501.
 Cass. 13 april 1964 — Pas. 1964-I-853.
 Cass. 7 februari 1964 - 2 maart 1964 - 29 juni 1964 — Pas. 1964-I-609-703-1158.
 Cass. 14 december 1964 — Pas. 1965-I-376.
 Cass. 18 januari 1965 — Pas. 1965-I-488.
 Cass. 22 februari 1965 — Pas. 1965-I-633.
 Cass. 13 juni 1966 — Pas. 1966-I-1310.
 Cass. 14 november 1966 — Pas. 1967-I-348.
 Cass. 12 februari 1968 — inzake Moens-Desmedt.
 Zie ook : J. 't Kint - Inventaire des principaux moyens d'ordre public en matière répressive. J.T. 1964 - blz. 500.
 (18) Cass. 2.12.1957 — Pas. 1958-I-343.
 Cass. 10.9.1958 — Pas. 1959-I-28 - Vergelijk met Cass. 6.2.1956. Pas. 1956-I-574.
 Cass. 21.9.1959 — Pas. 1960-I-84.
 Cass. 9.11.1964 — Pas. 1965-I-240.
 Cass. 14.12.1964 — Pas. 1965-I-376.
 Cass. 22.2.1965 — Pas. 1965-I-633.
 Cass. 28.3.1966 — Pas. 1966-I-975 en de nota.
 Cass. 13.6.1966 — Pas. 1966-I-1310 en de nota.
 Cass. 12.12.1966 — Pas. 1967-I-454 — Vergel. Cass. 14.11.1966. Pas. 1967-I-348.
 (19) Om dit bewijs te vergemakkelijken is het raadzaam in één en dezelfde map met als titel «Deskundigenverslagen», te rangschikken : de bevelschriften betreffende de aanstelling en de zending van de deskundigen, de bescheiden aangaande hun eedaflegging, de met de deskundigen gevoerde briefwisseling, enz. Deze map zal een afzonderlijke inventaris bevatten.
 (20) Cass. 20.11.1961 — Pas. 1962-I-345.
 Cass. 18.12.1961 — Pas. 1962-I-479.
 (21) Cass. 7.9.1959 — Pas. 1960-I-13.
 Cass. 19.12.1960 — Pas. 1961-I-434.
 Cass. 17.4.1961 — Pas. 1961-I-879.
 Cass. 19.9.1966 — Pas. 1967-I-70.
 Cass. 21.11.1966 — Pas. 1967-I-375.
 Vergelijk met het art. 322 van het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering en Cass. 1.12.1967 — J.T. 1968-129.
 (22) Cass. 14.3.1966 - Pas. 1966-I-909 (met de verwijzingen) schrijft evenwel een *relatieve waarde* toe aan het verslag van een gerechtelijke deskundige in strafzaken, die de eed heeft afgelegd *nadat* hij zijn taak had begonnen. Dit verslag is *nietig*, oordeelt het Hof, *behalve* voor zover dat de deskundige zijn uitspraak over vaststellingen die hij heeft gedaan *na eedaflegging*, maar op *voorwaarde* dat deze laatste vaststellingen duidelijk te onderscheiden zijn van de vaststellingen die de eedaflegging zijn voorafgegaan.
 (23) b.v. : de bevelen lijkschouwing werd uitgevoerd, doch door nalatigheid werd voorafgaande eed niet door de deskundige afgelegd. Het verslag van lijkschouwing is nietig. Nieuwe vaststellingen zijn intussen onmogelijk geworden.
 (24) B. Salingardes. De l'expertise - «La désignation d'un magistrat pour contrôler l'expertise». Jurisclasseur de procédure pénale. C. Proc. pénale art. 156 à 169 page 20 littéra d.
 (25) Conf. : Art. 986.
 Id. : Brussel 4.5.1966 - J.T. nlz. 423.
 Guy Horsmans «L'expertise». Examen de Jurisprudence au regard de la réglementation nouvelle du Code judiciaire - J.T. 30.3.1968 - blz. 217 nr. 22.
 (26) Cass. 27 september 1938 - Pas. 1938-I-294.
 (27) En dit zelfs wanneer de expertise bevolen werd door een op tegenspraak gewezen vonnis.
 Cass. 10 januari 1948 - Pas. 1949-I-15.
 (28) Conf. o.a. : Rép. pr. droit belge - V° Expert - Expertise - nr. 158 en 159.
 Annales de la Société de médecine légale - «Réforme de l'expertise médico-légale» - 1898 - blz. 252 en volgende.
 Delaruvière «Des expertises et spécialement des expertises médico-légales en matière répressive». Archives internationales de médecine légale - janvier et avril 1911.
 Delaruvière «La réforme de l'instruction préparatoire au point de vue de la défense» Revue Dr. pénal et crimin. - août, septembre, octobre 1912.
 Zie ook : Sasserath. Nouvelles. Procédure pénale 1, 2. - Exposé critique nr. 180.
 (29) Melden wij nochtans het lofwaardig gebruik van de wetgeneesheren die de gewoonte hebben de geneesheer van de tegenpartij of van de verzekeringsmaatschappij uit te nodigen tot het bijwonen van de expertise.
 (30) Zie o.a. : «La réforme de la procédure pénale» J. Trib. 1964 - blz. 141.
 (31) Men citeert nochtans het arrest van Beroep Luik van 17 maart 1938 - Pas. 1938-II-151 waar het Hof de bewijskracht van een door de onderzoeksrechter bevolen exper-

tise verwerpt, omdat de deskundigen de verdachte niet in de gelegenheid hadden gesteld het deskundigenonderzoek bij te wonen en hem niet hadden ondervraagd over de noodwendigheid zekere verdovingsmiddelen voor te schrijven. Het Hof heeft geoordeeld dat deze handelwijze de rechten van de verdediging had gekrenkt.

(32) Vele auteurs zien in de zending van de deskundige een opdracht van openbaar belang. Hayoit de Termicourt. Propos sur le ministère public, R.D.P. 1936 - blz. 1004. Nota. Glasson et Tissier. Traité théorique et pratique de procédure. T. II n° 708.

(33) Art. 16 van het Koninklijk Besluit nr. 900 van 30 maart 1936 heeft art. 317 van het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering gewijzigd. De deskundigen worden ervan vrijgesteld, vóór de verrichtingen, ter zitting van de rechtbank de eed af te leggen. De schriftelijke eed zal in hun verslag onderaan moeten staan. Vergelijk met art. 979 Gerechtelijk Wetboek.

(34) Belgisch Staatsblad van 31 oktober 1967.

(35) Kamer van Volksvertegenwoordigers. Doc. 59 (1965-1966) - nr. 49 - blz. 143 - Onder artikel 965.

(36) o.a. :

Cass. 20 juni 1960 — Pas. 1960-I-1198.

Cass. 20 november 1961 — Pas. 1962-I-345.

Cass. 18 december 1961 — Pas. 1962-I-479.

Cass. 12 oktober 1964 — Pas. 1965-I-145.

Cass. 28 maart 1966 — Pas. 1966-I-975, en de verzendingen.

Cass. 6 juni 1966 — Pas. 1966-I-1275.

Cass. 21 november 1966 — Pas. 1967-I-375 en de noot enz.

Conf. : Cass. 14 september 1959 — Pas. 1960-I-46.

(37) A. Cloquet, Algem. Pract. Rechtsverz. Trefwoord «Deskundig Onderzoek» nr. 233.

Vouin. Journal des Tribunaux - 1957 - blz. 244.

(38) Dezelfde regel is, in dit geval, toepasselijk wanneer de deskundige wordt aangesteld door een officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings.

(39) Cass. 14-5-1962 — Pas. 1962-I-1037.

(40) De procureur des Konings is verplicht de bescheiden en de in beslag genomen voorwerpen overwijd aan de onderzoeksrechter te laten worden. Art. 45 Wetboek strafvordering.

(41) Art. 46 Wetboek strafvordering verleent hetzelfde recht aan de procureur des Konings wanneer hij aangezocht wordt door het hoofd van een huis om een misdaad of een wanbedrijf, gepleegd binnen het huis, zelfs zonder heterdaad, vast te stellen.

Cass. 22.2.1965 — Pas. 1965-I-640.

(42) Cass. 4 september 1967 inzake Meersman tegen Verhelst en cons. - niet gepubliceerd.

Cass. 20 april 1953 — Pas. 1953-I-628.

Cass. 14 november 1960 — Pas. 1961-I-276.

Cass. 7 februari 1964 — Pas. 1964-I-609.

Cass. 2 maart 1964 — Pas. 1964-I-703.

Cass. 29 juni 1964 — Pas. 1964-I-1158.

Cass. 12 oktober 1964 — Pas. 1965-I-147.

Cass. 22 februari 1965 — Pas. 1965-I-640.

Cass. 3 mei 1965 — Pas. 1965-I-930.

Cass. 8 december 1965 — Pas. 1966-I-485.

Cass. 7 februari 1966 — Pas. 1966-I-739 en de verzendingen.

Cass. 4 april 1966 — Pas. 1966-I-1022 en de verzendingen.

(43) Een overbodige eedaflegging is, in zulk geval geen reden tot nietigheid van de vaststellingen en de rechter mag in zijn beslissing steunen op de gegevens verzameld door de technische raadgever van de procureur des Konings.

Cass. 13 november 1961 — Pas. 1962-I-308.

Cass. 25 juni 1965 — Pas. 1965-I-1182.

Cass. 8 december 1965 — Pas. 1966-I-485.

Cass. 19 december 1966 — Pas. 1967-I-500.

(44) Cass. 19 november 1962 — Pas. 1963-I-359 en de verzendingen.

Cass. 22 februari 1965 — Pas. 1965-I-640.

(44bis) Voorbeeld : het parket krijgt bericht van een «verdacht» overlijden. De procureur des Konings gelast telefonisch of mondeling een wetgeneesheer «uitwendig het lijk te schouwen» en hierover advies te geven. Een *geschreven vordering* zal zo vlug mogelijk aan de deskundige verzonden worden. Een dubbel hiervan zal in het dossier van het strafgeding worden gerangschikt.

(45) Cass. 12 oktober 1964 — Pas. 1965-I-145.

(46) Over de wettelijkheid van deze handelwijze :

Cass. 24 september 1951 — Pas. 1951-I-17.

(47) Cfr. Cass. 17.11.1965 — Pas. 1966-I-366 en de verzendingen.

(48) Het arrest Cass. 14 maart 1966 — Pas. 1966-I-909, aanvaardt een betrekkelijke geldigheid van een nietig verslag, voor zover dit verslag zich beperkt tot vaststellingen gedaan na de eedaflegging en voor zover deze vaststellingen gescheiden zijn van de vaststellingen die vroeger werden gedaan.

(49) Er is geen bezwaar dat het bewijs van de eedafleg-

ging geborgen wordt in de afzonderlijke map « Deskundigen-verslagen » — Zie Cass. 18.1.1965 — Pas. 1965-I-488.

(50) Het arrest Cass. 17.6.1963 — Pas. 1963-I-1094 behandelt het geval waarin het geschreven bewijs van de eedaflegging is verloren geraakt. Uit feitelijke vermoedens mag de rechter ten gronde afleiden dat de eedaflegging heeft plaats gehad overeenkomstig de bepalingen van art. 44. Zie ook : Trousse - Chronique Trimestrielle de Jurisprudence, Revue Dr. pénal 1963-1964 - blz. 368.

(51) Het arrest Cass. 17.2.1964 — Pas. 1964-I-653 heeft geoordeeld dat de kennisneming door de expert vóór de eedaflegging van het strafrechtelijk dossier en van alle bescheiden die hem nuttig zijn voor de vervulling van zijn taak, een zuiver voorbereidende handeling is die de geldigheid van zijn verslag niet kan aantasten.

(52) Het arrest Cass. 22.3.1965 — Pas. 1965-I-778 heeft beslist dat deze ondertekening niet op straf van nietigheid is vereist. Zie ook : Cass. 10.12.1956 — Pas. 1957-I-380.

(53) Cfr. Parlem. bescheiden — Kamer van Volksvertegenwoordigers — 1956-1957 - nr. 631-1.

(54) De deskundige aangesteld door de correctionele rechtbank legt op wettelijke wijze de eed af, bepaald bij art. 44 Weth. Strafv., in de raadkamer. Cass. 7.10.1957 — Pas. 1958-I-105.

(54 bis) Deze praktijk is in verval geraakt, nu de wet van 3 juli 1957 toelaat een geschreven, gedagtekende en ondertekende eedaflegging te laten worden aan de overheid die de deskundige heeft aangesteld.

(55) In de praktijk zal het parket, samen met het uittreksel van de beslissing die hem benoemt, een eedformulier aan de deskundige doen toekomen en deze laatste zal het, zo vlug mogelijk, gedagtekend en ondertekend terugzenden aan het parket, alvorens met de uitvoering van zijn taak te beginnen.

(56) Wanneer het parket de raadsman van de burgerlijke partij verwittigt dat deze laatste het nodige dient te doen voor de uitvoering van het deskundigenonderzoek, zal het ter zelfder tijd hetzij aan de advocaat, hetzij rechtstreeks aan de deskundige, een eedformulier laten geworden, erop aandringend dat dit formulier, op straf van nietigheid, moet worden ingevuld en aan het parket teruggezonden vooraleer de deskundige de uitvoering van zijn taak aanvat. Indien het parket het formulier rechtstreeks aan de deskundige stuurt, zal het er evenwel moeten op wijzen dat het deskundigenonderzoek slechts zal mogen worden aangevat op aanvraag van de belanghebbende partij.

(57) «Ik zweer de gehele waarheid te zeggen, niets dan de waarheid; zo helpe mij God». Art. 75 en 155 Weth. Strafv.

(58) Cass. 17 maart 1958 — Pas. 1958-I-790.

(59) Cass. 13 januari 1958 — Pas. 1958-I-494 — Zie ook : Cass. 19.11.1962 — Pas. 1963-I-351.

(60) De eedaflegging als deskundige, waar ze is vereist, is een substantiële rechtsvorm. De beslissing steunende op inlichtingen door de deskundige ter zitting verstrekt, terwijl deze formaliteit werd verzuimd, zal worden vernietigd — Cass. 26 juni 1961 — Pas. 1961-I-1177.

(61) De meeste parketten oefenen toezicht uit over het verloop van de in strafzaken bevolen deskundigenonderzoeken, en dit zelfs ten opzichte van zaken waar nog uitsluitend over burgerlijke belangen te beslissen valt.

(62) Cass. 26.9.1966 — Pas. 1967-I-94.

Dhr. H. was aangesteld geweest als deskundige tijdens het onderzoek. De correctionele rechtbank, alvorens ten gronde te beslissen, stelt bij vonnis dhr. H. opnieuw als deskundige aan ten einde over te gaan tot een aanvullende expertise. De deskundige dient ter griffie van de correctionele rechtbank zijn aanvullende verslag in, samen met een los blad, behelzende de eedformule, gedagtekend en ondertekend. Het Hof van Cassatie oordeelde dat dit niet volstond als bewijs van de voorafgaande eedafleggingen!

(63) Art. 302 Wetboek van burgerl. rechtsw. en art. 963 van het Gerechtelijk Wetboek.

Guy Horsmans : « L'expertise » « Examen de la jurisprudence

au regard de la réglementation nouvelle du code judiciaire ». J.T. 30.3.1968 — blz. 214, nr. 8.

(64) De expert werd, bij voorbeeld, aanvankelijk gelast het lijk van het slachtoffer te schouwen en naderhand wordt hij gelast de kwetsuren, door de verdachte opgelopen, te onderzoeken.

(65) Faustin Hélie — Traité de l'instruction criminelle. Bruylant 1865, Deel II - Hoofdstuk XI — « De la preuve par experts » paragraaf 367, nr. 2547.

Garraud. Traité d'instruction criminelle. I - p. 617 - nr. 333 en volgende.

Cass. Française - 4 sept. 1840 - Bulletin de la Cour de Cassation en matière criminelle. 1840 - blz. 363.

Cass. Française - 4 nov. 1836 - Bulletin de la Cour de Cassation en matière criminelle. 1836 - blz. 410.

Cass. Française - 20 jan. 1893 - Dalloz 1895 - blz. 213 en noot.

(66) b.v. ingeval drie wetgeneesheren gezamenlijk worden gelast met het geestesonderzoek van de verdachte.

(67) Laat de deskundige zich op eigen initiatief bijstaan door een andere specialist, dan zal deze laatste geen eed af te leggen hebben, vermits de beëdigde deskundige alleen de verantwoordelijkheid neemt van zijn verslag. Verkiezlijker ware het nochtans deze specialist eveneens door de verzoekende overheid als beëdigde deskundige te doen aanstellen.

(68) Zie in verband met het belang van de datums : Cass. 14.11.1966 — Pas. 1967-I-348.

(69) Het is wenselijk wanneer de vordering tot expertise en het eedformulier aan de deskundige worden verzonden, deze laatste te verzoeken dit formulier binnen zeer korte tijd, b.v. 48 uren, terug te laten geworden.

(70) De technische raadgever — weze hij zelfs op een enigszins minder nauwkeurige wijze « deskundige » of « expert » betiteld — die wordt aangesteld door de procureur des Konings « handelende in de uitoefening van zijn algemene opdracht van vooronderzoek (zie hoger blz. 15 en volg. met de aangehaalde rechtspraak) is niet onderworpen aan de rechtsvormen van de eedaflegging. Het is duidelijk dat deze toestand ongewijzigd dient te blijven.

(71) Art. 979 al. 3 Gerechtelijk Wetboek.

(72) A.P.R.V. Trefwoord « Deskundig verslag » A. Cloquet - nr. 1095 en volgende met de geciteerde rechtspraak - Contra Glasson : 1908-822.

(73) Art. 862 § 1-6° Gerechtelijk Wetboek.

(74) Guy Horsmans « L'expertise. Examen de la jurisprudence au regard de la réglementation nouvelle du code judiciaire » J.T. 30.3.1968 - blz. 216 nr. 17.

(75) Een gelijkaardige verplichting is bepaald door art. 227 - 4 van het Nederlands en door art. 314 van het Italiaans wetboek van Strafvordering.

Zie ook : Wet van 1 juni 1849 op het Tarief in strafzaken (art. 10) Koninkl. Besluit van 31 mei 1885 houdende zekere onderrichtingen voor de Geneesheren (art. 21).

(76) In geval van belet, zou de deskundige moeten verplicht worden, zonder verwijl, de reden van dit belet aan de verzoekende overheid mede te delen, ten einde zich te laten vervangen.

(77) Guy Horsmans. L'Expertise. Op. cit. blz. 215 nr. 10.

(78) Art. 991 Gerechtelijk Wetboek.

(79) Vergelijk : Art. 157 Code de procédure pénale française.

(80) conf. : het stelsel in voege in Frankrijk : « De l'Expertise » B. Salingardes Jurisclasseur de procédure pénale. Code Proc. pénale. Art. 156 à 169 - Commentaires p. 20 n° 109.

Zie ook : Masquelier. Rapport Union belge de droit pénal « L'expertise contradictoire » R.D.P. - 1934 - blz. 182.

(81) Conf. : Ch. Van Reepinghen. Rapport sur la réforme judiciaire, blz. 355.

Zie o.a. : Art. 10 Wet 1.6.1849 op het Tarief in strafzaken. Art. 22 Kon. Besluit 31.5.1885. - Pandectes belges. V° Expert - nr. 25 - Verminderung van het ereloon van de expert : Art. 2 Kon. Besluit 28.12.1950 op de Gerechtskosten in strafzaken.

(82) B. Salingardes. Op. cit. blz. 29 nrs. 163 en volgende.

(83) Art. 221 en volgende Strafwetboek.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 30 mei 1968.

Eerste Voorzitter : M. Bayot.
Raadsheer-verslaggever : M. Legros.
Advocaat-generaal : M. Delange.
Advocaten : Mrs. Van Hecke en Van Ryn.

1. Vennootschappen. — Vorderingen ontstaan vóór de invereffeningstelling. — Gelijkheid van de schuldeisers.
2. Vennootschappen. — Invereffeningstelling. — Gevolgen voor arbeidscontracten.
3. Voorrechten. — Wet die een voorrecht uitbreidt. — Toepassing in de tijd. — Art. 49 van de wet van 12 april 1965.
4. Interests. — Opzeggingsvergoeding bij bediendencontract. — Art. 1153 B. W.

1. Art. 184 Vennootschapswet sluit in dat, onverminderd de rechten van de bevoorrechte schuldeisers, gelijkheid moet heersen bij de verdelingen van het maatschappelijk vermogen onder de schuldeisers van de vennootschap wier schuldvordering vóór de invereffeningstelling is ontstaan. Vanaf deze invereffeningstelling worden de rechten van deze schuldeisers op onherroepelijke wijze bepaald.

2. De invereffeningstelling van een handelsvennootschap maakt geen einde aan de voor onbepaalde duur gesloten arbeidsovereenkomsten voor bedienden die tussen haar en haar personeel bestaan. Wanneer de vereffeningsovereenkomsten beletten of niet meer eisen dat de uitvoering van die contracten wordt voortgezet, dienen de vereffenaars die overeenkomsten te ontbinden met inachtneming van de bij de artikelen 14 en 15 van de wet op het bediendencontract bepaalde opzeggingstermijnen of tegen betaling van de in art. 20 van die wet bedoelde vergoedingen wegens verbreking.

Ten deze had de vereffenaar een einde gemaakt aan het contract: 1° van een bediende die voordien niet was opgezegd; 2° van een bediende die regelmatig vóór de invereffeningstelling was opgezegd en wiens opzegging nog aan de gang was; 3° van een bediende die vóór de invereffeningstelling ontslagen was met een termijn van 21 maanden, terwijl de termijn die had moeten gegeven worden, 29 maanden bedroeg.

Het recht van de eerste op een opzeggingsvergoeding en het recht van de tweede en van de derde op de vergoeding voor het gedeelte van de overeenkomsten door de vereffenaar nog te lopen bleef, zijn na de invereffeningstelling ontstaan en die schuldvorderingen zijn derhalve schulden van de boedel.

Het ontslag van de derde bediende vóór de invereffeningstelling met een langere termijn dan die waarop hij recht had en die niet in onderlinge overeenstemming werd verlengd, heeft zijn recht doen ontstaan op een opzeggingsvergoeding gelijk aan het nog te lopen gedeelte van de opzeggingstermijn die de vennootschap had moeten betekenen; in die mate dagtekent zijn schuldvordering dus van vóór de invereffeningstelling en maakt ze derhalve een schuld in de boedel uit.

3. De wetten die de bestaansvoorwaarden van een voorrecht beheersen zijn de wetten welke gelden op de dag van het feit of van de akte welke dat voorrecht doet ontstaan, en behoudens andersluidende bepaling, worden de wetten die nieuwe voorrechten invoeren of bestaande

voorrechten uitbreiden niet toegepast wanneer, bij voorbeeld ten gevolge van de invereffeningstelling van een schuldplichtige vennootschap, tussen alle schuldeisers ervan een samenloop is ontstaan die op onherroepelijke wijze hun respectieve rechten bepaalt.

Art. 49, 1° van de wet van 12 april 1965, dat de beperking van het bedrag afschaft tot beloop waarvan de schuldvorderingen inzake opzeggingsvergoedingen tot dan bevoorrecht waren, heeft geen terugwerkende kracht.

4. In geval van eenzijdige verbreking door de werkgever van een voor een onbepaalde tijd gesloten arbeidsovereenkomst voor bedienden zonder gegronde reden en zonder opzegging of met een ontoereikende opzegging, heeft de bediende enkel recht op een geldsom die volgens de bij de wet bepaalde grondslagen is berekend. Hieruit volgt dat de verbintenis voor de werkgever om deze geldsom te betalen onderworpen is aan art. 1153 B.W.

Mary e.a. t/ N. V. in vereffening
Charbonnages de Maurage

Gelet op het bestreden arrest, op 6 oktober 1966 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste en het tweede middel samen, afgeleid, het eerste, uit de schending van de artikelen 184 van de wetten op de handelsvennootschappen, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 30 november 1935, 20 van de wetten betreffende de arbeidsovereenkomst voor bedienden, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 20 juli 1955;

doordat het bestreden arrest, dat moest uitspraak doen over de vordering van de eisers om verweerster te doen veroordelen tot betaling van de vergoedingen verschuldigd wegens de verbreking op 28 februari 1962 bij beslissing van de vereffenaars van verweerster van de tussen de eisers en verweerster bestaande arbeidsovereenkomsten voor bedienden, aan de eisers de hoedanigheid van schuldeisers van de boedel in vereffening ontzegt (behalve voor het gedeelte van hun vergoedingen dat overeenstemt met hun diensttijd in de vennootschap sinds ze in vereffening werd gesteld) en dientengevolge weigert verweerster te veroordelen tot volledige betaling van deze vergoedingen, om de tweevoudige reden dat alleen de schuldeisers van de verbintenissen welke « door de vereffenaars effectief voor de behoeften van de vereffening werden aangegaan » de hoedanigheid van schuldeisers van de boedel hebben en dat ten deze de schuldvordering van de eisers, zo ze is ontstaan na de invereffeningstelling « verband houdt met de voortdurende uitvoering van hun overeenkomsten gedurende vele jaren vóór de invereffeningstelling, buiten toedoen van de vereffenaars »;

terwijl de gelijkheid, welke artikel 184 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen bij de verdeling van het maatschappelijk vermogen van een vennootschap in vereffening oplegt, slechts wordt toegepast op de schuldeisers wier schuldvordering vóór de invereffeningstelling is ontstaan (schending van genoemd artikel 184); en terwijl de vergoeding aan de eisers verschuldigd wegens de verbreking van hun arbeidsovereenkomsten voor bedienden een schuld is welke op het ogenblik van de verbreking dus na de invereffeningstelling is ontstaan, en de overweging dat deze schuld « verband houdt » met een contract dat ontstaan en gedeeltelijk uitgevoerd is vóór de invereffeningstelling niet tot gevolg kan hebben aan deze schuld de hoedanigheid

van een vóór de invereffeningstelling onstane schuld toe te kennen (schending van artikel 20 van de gecoördineerde wetten betreffende de arbeidsovereenkomst voor bedienden);

het tweede middel, uit de schending van de artikelen 15 van de wetten betreffende de arbeidsovereenkomst voor bedienden, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 20 juli 1955, 1102, 1142 van het Burgerlijk Wetboek, 178, 184 van de wetten op de handelsvennootschappen, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 30 november 1935, en 97 van de Grandwet;

doordat het bestreden arrest, na te hebben beslist dat de wetgever de evenredige regeling bedoeld in artikel 184 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen niet heeft willen opleggen inzake de « verbintenissen welke de vereffenaars voor de behoeften van de vereffening hebben aangegaan » en na te hebben vastgesteld dat de eisers bij verweerster hebben gewerkt nadat zij in vereffening was gesteld, niettemin beslist ze slechts als schuldeisers van de boedel aan te nemen voor het gedeelte dat overeenstemt met de diensttijd na de ontbinding, op grond dat de door de eisers gevorderde vergoedingen « het gevolg zijn van de verbreking door de vereffenaars van arbeidsovereenkomsten voor bedienden, welke de vennootschap zeer vele jaren vóór de invereffeningstelling ervan heeft aangegaan, en niet van verbintenissen door de vereffenaars gesloten, behalve voor de enkele maanden gedurende welke zij de gedaagden in hoger beroep voor de behoeften van de vereffening in dienst hebben gehouden (23 september 1961 tot 28 februari 1962) »; dat het bedrag ervan « volgens de totale duur van de diensten en niet volgens die enkele maanden werd beoordeeld », en dat de stelling van de eisers zou leiden tot het onaantvaardbaar gevolg dat hun recht « zou afhangen van de relatief bijkomstige omstandigheid dat ze door de vereffenaars in dienst werden gehouden, al was het maar voor een zeer korte tijd »;

terwijl het in dienst houden van de eisers door de vereffenaars, verre van een relatief bijkomstige omstandigheid te zijn, de betekenis heeft van het handhaven door de vereffenaars van een arbeidsovereenkomst voor bedienden waaraan zij een einde konden maken, welke handhaving niet alleen tot gevolg had aan de vereffenaars de diensten van de eisers te verschaffen welke zij voor de vereffening nodig zouden achten, maar ook hun, wegens het wederkerig karakter van de overeenkomst, alle verplichtingen op te leggen welke voor de werkgever uit dit contract voortvloeien (schending van de artikelen 1102, 1142 van het Burgerlijk Wetboek en 184 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen);

terwijl voor de vergoeding die aan de bediende verschuldigd is wegens de verbreking van zijn overeenkomst zonder gegronde reden de bij artikel 15 van de gecoördineerde wetten betreffende het bediendencontract bepaalde termijnen in acht genomen moeten worden, welke termijnen op de gehele in dienst van dezelfde werkgever doorgebrachte tijd moeten worden berekend, en het arrest dus de vóór de vereffening gepresteerde diensten niet mocht scheiden van de diensten gepresteerd na de invereffeningstelling (schending van de artikelen 15 van de gecoördineerde wetten op het bediendencontract en 178 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen); en het arrest niet uitlegt in welk opzicht het in dienst houden van de eisers na de invereffeningstelling, met alle wettelijke gevolgen die eraan verbonden zijn, geen verbintenis uitmaakt die voor de behoeften van de vereffening werd aangegaan (schending van artikel 97 van de Grondwet);

Overwegende dat artikel 184 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen insluit dat, onver-

minderd de rechten van de bevoorrechte schuldeisers gelijkheid moet heersen bij de verdelingen van het maatschappelijk vermogen onder de schuldeisers van de vennootschap, wier schuldvordering vóór de invereffeningstelling in ontstaan; dat vanaf deze invereffeningstelling de rechten van deze schuldeisers op onherroepelijke wijze worden bepaald;

Overwegende dat de invereffeningstelling van een handelsvennootschap geen einde stelt aan de voor onbepaalde duur gesloten arbeidsovereenkomsten voor bedienden welke tussen haar en haar personeel bestaan; dat, wanneer de vereffening verrichtingen beletten of niet meer eisen dat de uitvoering van die contracten wordt voortgezet, de vereffenaars deze overeenkomsten dienen te ontbinden met inachtneming van de opzeggingstermijnen bepaald bij de artikelen 14 en 15 van de wetten betreffende de arbeidsovereenkomst voor bedienden, gecoördineerd op 20 juli 1955, of mits betaling van de in artikel 20 van genoemde wetten bedoelde vergoedingen wegens verbreking;

Overwegende dat uit de vaststellingen van het regelmatig aan het Hof voorgelegd beroepen vonnis, die het bestreden arrest uitdrukkelijk overneemt en die niet worden bekritiseerd door de eisers, blijkt: 1°) dat Lancel door de vereffenaars van de verwerende vennootschap op 25 oktober 1961 en, bijgevolg, na de invereffeningstelling ervan werd ontslagen; 2°) dat de eisers Bouton en Gaillez reeds voor 22 september 1961, datum van de invereffeningstelling van verweerster, door haar raad van beheer met een regelmatige opzegging werden ontslagen; dat deze opzeggingen aan de gang waren toen de vereffenaars op 28 februari 1962 een einde hebben gemaakt aan de uitvoering van de overeenkomsten; 3°) dat de eisers Mary en André door de raad van beheer van verweerster op 25 juli 1961, dit is vóór de invereffeningstelling ervan, maar met een respectieve opzegging van 21 maanden en 15 maanden werden ontslagen, terwijl de opzeggingstermijn welke had moeten gegeven worden 29 maanden voor de eerste en 24 maanden voor de tweede bedroeg; dat zij de uitvoering van de overeenkomsten hebben voortgezet tot 28 februari 1962, op welke dag de vereffenaars er een einde aan hebben gemaakt.

Overwegende dat uit deze vaststellingen volgt dat het recht van Lancel op een opzeggingsvergoeding en de rechten van de eisers Bouton en Gaillez op de vergoeding voor het gedeelte van de opzegginstermijn welke op 28 februari 1962, bij de verbreking van de overeenkomsten door de vereffenaars, nog te lopen bleef, na de invereffeningstelling van de verwerende vennootschap zijn ontstaan;

Dat deze drie schuldvorderingen derhalve schulden van de boedel zijn; dat het in dit opzicht niet ter zake dienend is dat de opzeggingstermijnen en, bijgevolg, de opzeggingsvergoedingen, overeenkomstig artikel 15 van de gecoördineerde wetten van 20 juli 1955, moeten worden berekend volgens de anciënniteit in de onderneming verworven op het ogenblik van het ontslag, aangezien de boedel eventueel de gevolgen moet dragen van deze gebiedende wetsbepaling die ten gunste van de bedienden is genomen;

Overwegende dat zulks eveneens het geval is voor de schuldvorderingen van de eisers Mary en André, met betrekking tot de vergoeding voor het gedeelte van de termijn welke hun werd betekend en op 28 februari 1962, bij de verbreking van de overeenkomsten door de vereffenaars, nog te lopen bleef;

Overwegende echter dat het ontslag van deze beide eisers vóór de invereffeningstelling van verweerster en met een lagere opzeggingstermijn dan die waarop zij recht hadden en die niet in onderlinge overeenstemming werd verlengd, hun recht heeft doen ontstaan op een opzeggingsvergoeding gelijk aan het nog te lopen gedeelte van de opzeggingstermijn welke verweerster had moeten

betekenen; dat, in die mate, de schuldvorderingen van deze eisers dus dagtekenen van vóór de invereffeningstelling en, derhalve, schulden in de boedel uitmaken;

Dat hieruit volgt dat de middelen gegrond zijn, behalve met betrekking tot de schuldvorderingen van de eisers Mary en André inzake de aanvullende opzeggingsvergoeding voor de periode die overeenstemt met de ontoereikendheid van de vóór de invereffeningstelling betekende opzeggingstermijn;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 19, inzonderheid 3° bis, van de wet op de hypotheken van 16 december 1851, die titel XVIII van boek III van het Burgerlijk Wetboek vormt, zoals het is gewijzigd bij artikel 49-1°, van de wet van 12 april 1965, 1, 49, 56 van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers, 184 van de wetten op de handelsvennootschappen, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 30 november 1935, en 2 van het Burgerlijk Wetboek;

doordat het bestreden arrest, dat moest uitspraak doen over het al of niet bevoorrecht karakter van een schuldvordering inzake vergoeding uit hoofde van verbreking van een arbeidsovereenkomst voor bedienden, weigert, ondanks de duidelijke bewoordingen van artikel 19-3°bis van de hypothecaire wet, zoals gewijzigd bij artikel 49 van de wet van 12 april 1965, het bevoorrecht karakter aan te nemen voor een hoger bedrag dan 180.000 frank, op grond dat de wetgever van 1965 aan de wet geen terugwerkende kracht heeft willen geven... «vermits deze terugwerkende kracht ertoe zou leiden afbreuk te doen aan de rechten van de concurrerende schuldeisers»;

terwijl een nieuwe bepaling waarbij een bestaand voorrecht uitgebreid bij ontstentenis van overgangsbepalingen die het voortbestaan van de oude wet regelen, onmiddellijk toepassing moet vinden op alle verdelingen van activa die nog aan de gang zijn; de chirographaire schuldeisers geen verkregen recht hebben dat zich tegen de uitbreiding van het voorrecht van een bevoorrechte schuldeiser kan verzetten en het enig verkregen recht dat de invereffeningstelling ten voordele van de niet bevoorrechte schuldeisers doet ontstaan het recht is om op gelijke voet met de andere niet bevoorrechte schuldeisers te worden behandeld;

Overwegende dat dit middel een subsidiair middel is van de eerste twee middelen en dus slechts moet worden onderzocht in zover ze niet werden aangenomen;

Overwegende dat de wetten welke de bestaansvoorwaarden van een voorrecht beheersen de wetten zijn welke gelden op de dag van het feit of van de akte welke dit voorrecht doet ontstaan en dat, behoudens andersluidende bepaling, de wetten die nieuwe voorrechten invoeren of bestaande voorrechten uitbreiden niet worden toegepast, wanneer, bij voorbeeld ten gevolge van de invereffeningstelling van een schuldplichtige vennootschap, tussen alle schuldeisers ervan een samenloop is ontstaan die op onherroepelijke wijze hun respectieve rechten bepaalt;

Overwegende dat artikel 49, 1°, van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers, hetwelk de beperking van het bedrag afschaft tot beloop waarvan de schuldvorderingen inzake opzeggingsvergoedingen tot dan bevoorrecht waren, geen terugwerkende kracht heeft en derhalve geen gevolg kan hebben op de vergoedingsschuldvordering van de eisers Mary en André wegens de ontoereikende opzeggingstermijn die hun werd betekend, aangezien deze wetsbepaling na het ontstaan van deze schuldvordering en zelfs na de samenloop van schuldeisers ten gevolge van de invereffeningstelling van de verwerende vennootschap werd ingevoerd;

Dat het middel naar recht faalt;

Over het vierde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1142, 1153 van het Burgerlijk Wetboek, 15, 20 van

de wetten betreffende de arbeidsovereenkomst voor bedienden, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 20 juli 1955,

doordat het bestreden arrest, dat moest uitspraak doen over de vergoedingen die door verweerster aan de eisers verschuldigd zijn wegens de verbreking op 28 februari 1962 bij beslissing van verweerster van de tussen de eisers en verweerster bestaande arbeidsovereenkomsten voor bedienden, met toepassing van artikel 1153 van het Burgerlijk Wetboek beslist dat de eisers benevens de hoofdsom, alleen recht hebben op de gerechtelijke interesten vanaf de dagvaarding, en zulks op grond dat «de bedoelde vergoedingen wegens verbreking geen contractuele fout is van de vennootschap, eiseres in hoger beroep, maar een wettelijke verplichting, wier voorwerp bestaat in het betalen van een bepaalde geldsom, wanneer de werkgever gebruik maakt van de mogelijkheid om aan het contract een einde te maken eer de opzeggingstermijn verstreken is»,

terwijl artikel 1153 van het Burgerlijk Wetboek slechts van toepassing is op de verbintenissen die de betaling van een geldsom als oorspronkelijk voorwerp hebben en het niet toepasselijk is op de verplichting om vergoedende schadevergoeding te betalen wegens het niet-nakomen van een verbintenis om iets te doen, ten deze de verbintenis om de wettelijk vereiste opzegging te geven;

Overwegende dat naar luid van artikel 20 van de wetten betreffende de arbeidsovereenkomst voor bedienden, gecoördineerd op 20 juli 1955, indien de overeenkomst werd gesloten zonder tijdsbepaling, de partij, die de verbintenis verbreekt zonder gegronde reden of zonder de bij de artikelen 14 en 15 bepaalde termijnen in acht te nemen, gehouden is tot betaling aan de wederpartij van een vergoeding gelijk aan de lopende wedde overeenstemmende hetzij met de duur van de opzeggingstermijn, hetzij met het nog te verlopen gedeelte van die termijn; dat aldus in geval van eenzijdige verbreking door de werkgever van een voor een onbepaalde tijd gesloten arbeidsovereenkomst voor bedienden zonder gegronde reden en zonder opzegging of met een ontoereikende opzegging, de bediende enkel recht heeft op een geldsom welke volgens de bij de wet bepaalde grondslagen is berekend;

Dat hieruit volgt dat de verbintenis voor de wetgever om deze geldsom te betalen derhalve onderworpen is aan artikel 1153 van het Burgerlijk Wetboek;

Dat het middel naar recht faalt;

En overwegende dat de verwerping van het vierde middel alle belang ontnemt aan de oproeping in tussenkomst van de partij De Munter;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest, doch alleen in zover het beslist dat de opzeggingsvergoedingen voor het gedeelte van de aan de eerste vier eisers betekende opzeggingstermijn welke op 28 februari 1962 bij de verbreking van de overeenkomsten door de vereffenaars nog te lopen bleef, en de aan Lancel verschuldigde opzeggingsvergoeding slechts schulden van de boedel in vereffening zijn voor het gedeelte van deze vergoedingen welke overeenstemt met hun diensttijd in de vennootschap sinds de invereffeningstelling ervan tot 28 februari 1962;

Verwerpt de voorziening voor het overige en de vordering tot tussenkomst en tot bindendverklaring van het arrest;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster in de helft van de kosten en iedere eiser in een vijfde ervan, zonder inbegrip van de kosten van oproeping in tussenkomst die ten laste blijven van eiser;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Luik.

NOOT. — a) Aan het cassatiearrest gingen vooraf het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Bergen van 10 juni 1964 (Rev. prat. soc. 1965, 29) en het arrest van het Hof van Beroep te Brussel van 6 oktober 1966 (Rev. prat. soc. 1967, 231; Pas. 1967, II, 140).

b) Wat de regel van art. 184 vennootschapswet betreft zie men Cass. 31 januari 1964 (R.W. 1964-1965, 633). De samenloop van de schuldeisers van de ontbonden vennootschap, de toepassingsfeer van art. 184 en de schulden van de vereffening zelf worden besproken door J. Ronse, in zijn Overzicht van Rechtspraak, T.P.R. 758 e. v., nrs. 246 tot 250, waar hij onder nr. 250 het vonnis van de rechtbank te Bergen bespreekt.

c) Welke betekenis heeft het arrest van het Hof van Cassatie voor het faillissement? Ook het faillissement maakt geen einde aan de voor onbepaalde duur gesloten arbeidsovereenkomsten. De kwestie wordt o.m. behandeld door S. Fredericq, De invloed van het faillissement op gesloten overeenkomsten, nr. 28 (in Jaarboek 1963-1964 van de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, blz. 147) en door Van Ryn en Heenen, Principes de droit commercial, IV, nr. 2278, 2°.

d) In verband met maritieme voorrechten besliste Cass. 16 mei 1940 (J.P.A. 1941, 16): de wetten die de bestaansvoorwaarden van een voorrecht beheersen zijn de wetten die van kracht zijn op de dag van het feit of van de akte die dat voorrecht doen ontstaan en, behoudens andersluidende bepaling, hebben wetten die nieuwe voorrechten invoeren geen gevolg ten opzichte van vroegere, wettelijk verworven voorrechten.

Volgens Cass. fr. 7 mei 1957 (J.C.P. 57.10152) worden de bestaansvoorwaarden van een voorrecht bepaald door de wet die van kracht was op de dag van het ontstaan van de schuldvordering. P. Roubier, die dat arrest citeert in zijn werk *Le droit transitoire* (uitgave 1960, 319) schrijft dat hij die leer volgde in zijn eerste uitgave van zijn werk (II, 273), maar dat hij ze na een meer aandachtig onderzoek verlaten heeft. Hij meent dat het creëren of afschaffen van voorrechten deel uitmaakt van het wettelijk regime van de schuldeisers, dat de nieuwe wetten betrekking hebben op de gevolgen van de schuldvordering in de procedure van de verdeling van het actief van de schuldenaar en dat ze onmiddellijk uitwerking hebben d.i. toepasselijk zijn op de erna komende regelingen van schuldeisers. Hij verwijst naar jurisprudentie van 1936/1938, waarover fel geredetwist werd door de doctrine omwille van de rampzalige gevolgen ervan voor het privé krediet.

Betreffende de wijziging van het voorrecht van de directe belastingen zie men de wet van 24 december 1948, besproken door W. Calewaert, Voorrecht en wettelijke hypotheek ten voordele der openbare schatkist in zake belastingen (R. W. 1951-1952, 529 e.v.).

Met betrekking tot het voorrecht van de R.M.Z. zie men Cloquet, Faillite et concordats, nr. 1583.

e) Om te onderzoeken of de schuldvordering van de bedienden een schuldvordering is dan wel van de boedel was, heeft het Hof als criterium genomen het ontstaan van het recht op opzeggingsvergoeding. Dat criterium werd ook genomen voor het bepalen van de op het voorrecht toepasselijke wet. Daardoor is duidelijk dat in geen geval de datum van het arbeidscontract in acht mag genomen worden.

Om het ogenblik van het ontstaan van het recht op vergoeding te bepalen past het Hof de volgende regel toe: wanneer een opzeggingstermijn werd gegeven, en tijdens die termijn een ontslag op staande voet volgt, ontstaat het recht op vergoeding met betrekking tot het nog te lopen stuk van die gegeven termijn op het ogenblik van het ontslag op staande voet d.i. van het einde van het contract; maar indien de gegeven termijn te kort was, is het recht op vergoeding voor dat deel van de termijn dat te weinig

werd gegeven, ontstaan op het ogenblik van de betekening van de opzegging, d.i. op het ogenblik waarop de onvoldoende opzegging betekend werd. Voor dit laatste geval komt dus noch het einde van het contract noch het einde van de gegeven termijn in aanmerking. Vergelijk Cass. 24 maart 1966, R. W. 1966-1967, 1603 en de kritiek van M. Taquet en P. Denis, J.T. 1967, 328. Vergelijk nog betreffende de geldigheid van de opzegging die gegeven werd aan een lid van een ondernemingsraad: Cass. 23 feb. 1967 (Arr. Cass. 1967, 797).

f) Wat de interesten betreft, zij aangestipt dat de bedienden vergoedingsinteresten op de opzeggingsvergoeding eisten vanaf de dag van de verbreking.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 12 februari 1968.

Voorzitter: M. Van Beirs.

Raadsheer-verslaggever: M. Busin.

Advocaat-generaal: M. Mahaux.

Europees recht. — Euratom. — Immunitet van ambtenaren. — Prejudicieel geschil.

Volgens art. 11, a, van het protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten dat bij het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor atoomenergie is gevoegd (nu art. 12, a, van het protocol bij het verdrag tot oprichting van een enige Raad en een enige Commissie van de Europese Gemeenschappen) zijn de ambtenaren en overige personeelsleden van de Gemeenschap, behoudens de bepalingen van de artikelen 152 en 188 van het verdrag, vrijgesteld van rechtsvervolgning voor hetgeen zij in hun officiële hoedanigheid hebben gedaan, maar de Gemeenschap is krachtens art. 17 (nu art. 18) gehouden de verleende immunitet op te heffen in alle gevallen waarin zulks naar haar mening niet strijdig is met haar belangen.

Het probleem is of die immunitet toepasselijk is op de voornoemde personen van het ogenblik dat de handelingen, die aanleiding geven tot een rechtsvordering, door hen in de uitoefening van hun ambt werden verricht en in verband staan met hun bedrijfsactiviteit, dan wel of de immunitet slechts de handelingen dekt die het werkelijk uitoefenen van hun gewoon of statutair ambt vormen.

De oplossing van dit probleem hangt voornamelijk af van de uitlegging van voormeld art. 11, a. Krachtens art. 150 van het verdrag is alleen het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen bevoegd om bij wijze van prejudiciële beslissing over de uitlegging uitspraak te doen.

Sayag en N.V. Zürich t./ Leduc e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 21 december 1966 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 11 en 17 van het protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Gemeenschap voor atoomenergie, op 17 april 1957 te Brussel ondertekend en goedgekeurd bij de wet van 2 december 1957, en 97 van de Grondwet,

doordat vóór het Hof van beroep te Brussel een conclusie werd genomen waarin de ontvankelijkheid van de vervolgingen werd betwist en de opschorting van het geding verzocht op grond dat het bedoelde ongeval gebeurd is gedurende het uitvoeren van een opdracht door eiser als ambtenaar van de Euratom zodat hij vrijgesteld was van rechtsvervolgning, zoals dat bepaald is bij het voormeld artikel 11, zolang deze immunitet niet opgeheven was

door de bevoegde instelling en doordat het Hof deze verdediging ongegrond heeft verklaard en rechtdoende op de strafvordering de telastlegging tegen eiser bewezen heeft verklaard, hem veroordeeld heeft tot een gevangenisstraf van vier maanden en een geldboete van vijfduizend frank, hem in de kosten van het hoger beroep heeft veroordeeld en hem vervallen heeft verklaard van het recht tot het besturen van voertuig van de categorieën B tot F gedurende twee jaar, oordelende dat de vervolgingen hier niet afhankelijk waren van het opheffen van de bij het voormeld artikel 11 bepaalde immuniteit, daar enerzijds de bedoelde immuniteit slechts de handelingen van de ambtenaren en overige personeelsleden van de Gemeenschap dekt in de mate waarin ze door hun aard uit het ambt voortvloeien of met andere woorden dat ze slechts gold voor hetgeen zij in het werkelijk uitoefenen van hun ambt hebben gedaan, en daar anderzijds eiser zijn ambt als ingenieur waarnam en dat hij dus geen chauffeur in dienst van de Euratom was waaruit volgde dat noch de verplaatsing naar de plaats van de opdracht noch bijgevolg het misdrijf gepleegd tijdens die verplaatsing een handeling van eisers ambt uitmaakte, doch slechts een handeling naar aanleiding van de uitoefening van zijn ambt, waarvoor hij niet was vrijgesteld van rechtsvervolging,

terwijl uit het arrest, dat erop wijst dat eiser zich op het ogenblik van het ongeval naar Mol begaf om er de hem opgedragen taak te vervullen, volgt dat de verplaatsing tijdens welke het hem ten laste gelegde misdrijf is gepleegd onafscheidelijk is van het uitvoeren van de hem gegeven opdracht; de ambtenaren en overige personeelsleden van de Europese Gemeenschap voor atoomenergie, luidens artikel 11 van het Protocol, vrijgesteld zijn van rechtsvervolging voor al wat zij « in hun officiële hoedanigheid » hebben gedaan, dit wil zeggen al wat een ambtenaar of een personeelslid in de uitoefening van zijn ambt heeft gedaan in verband met zijn bedrijfsactiviteit, zodat de bovengemelde omstandigheid voldoende was om de toepassing van het bedoelde artikel 11 in deze zaak te rechtvaardigen; waaruit volgt dat het arrest, door bovendien te eisen dat de handeling door eiser is gepleegd in de werkelijke uitoefening van zijn ambt als ingenieur, deze bepaling heeft miskend en, niettegenstaande het feit dat, zoals het het vaststelt, de immuniteit niet was opgeheven, slechts in weerwil van die bepaling op de strafvordering heeft kunnen uitspraak doen (schending van de artikelen 1 en 17 van het Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Gemeenschap voor atoomenergie, op 17 april 1957 te Brussel ondertekend en goedgekeurd bij de wet van 2 december 1957); minstens de hierboven overgenomen motivering van het arrest niet passend en niet ondubbelzinnig antwoordt op de conclusie waarbij eiser beweerde dat de omstandigheid dat hij op het ogenblik van het ongeval een officiële opdracht uitvoerde en bijgevolg in zijn officiële hoedanigheid handelde niet alleen hieruit voortvloeide dat het ongeval gebeurd is gedurende het uitvoeren van een opdracht als ambtenaar van de Euratom, maar ook hieruit dat zijn opdracht « uiddrukkelijk zijn persoonlijke wagen als vervoermiddel vermeldde » (schending van artikel 97 van de Grondwet);

Overwegende dat uit de vaststellingen van het bestreden arrest blijkt dat, op het ogenblik van het verkeersongeval dat aanleiding heeft gegeven tot de telastlegging van onopzettelijke slagen of verwondingen, eiser, ingenieur van de Europese Gemeenschap voor atoomenergie, zich aan het stuur van zijn persoonlijke wagen naar Mol begaf om aldaar, ter uitvoering van een opdracht, de afgevaardigden van verschillende ondernemingen door sommige installaties van de Gemeenschap rond te leiden en ze krachtens deze opdracht in zijn wagen te vervoeren;

Overwegende dat, volgens artikel 11, a, van het protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten dat bij het

verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor atoomenergie is gevoegd (nu artikel 12, a, van het protocol bij het verdrag tot oprichting van een enige Raad en een enige Commissie van de Europese Gemeenschappen), de ambtenaren en overige personeelsleden van de Gemeenschap, behoudens de bepalingen van de artikelen 152 en 188 van het verdrag, vrijgesteld zijn van rechtsvervolging voor hetgeen zij in hun officiële hoedanigheid hebben gedaan, maar dat de Gemeenschap krachtens artikel 17 (nu artikel 18) gehouden is de verleende immuniteit op te heffen in alle gevallen waarin zulks naar haar mening niet strijdig is met haar belangen;

Overwegende dat het middel het arrest verwijt beslist te hebben dat deze immuniteit slechts de handelingen van de ambtenaren en overige personeelsleden van de Gemeenschap dekt in de mate waarin ze door hun aard uit het ambt voortvloeien en bijgevolg slechts geldt voor hetgeen zij in werkelijke uitoefening van hun ambt hebben gedaan, terwijl eiser niet chauffeur is doch ingenieur; dat volgens de eisers de immuniteit al wat een ambtenaar of een personeelslid in de uitoefening van zijn ambt heeft gedaan in verband met zijn bedrijfsactiviteit dekt;

Overwegende dat de oplossing van dit vraagstuk voornamelijk afhangt van de uitlegging van artikel 11, a, (nu artikel 12, a,) van het voormeld protocol;

Overwegende dat, naar luid van artikel 150 van het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor atoomenergie, op 25 maart 1957 te Rome ondertekend en bij de wet van 2 december 1957 goedgekeurd, het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap bevoegd is om bij wijze van prejudiciële beslissing, uitspraak te doen over de uitlegging van het verdrag en de bijbehorende documenten, en dat, indien een vraag te dien aanzien wordt opgeworpen in een zaak aanhangig bij een nationale rechterlijke instantie waarvan de beslissing volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor beroep, deze instantie gehouden is zich tot het Hof van Justitie te wenden;

Overwegende weliswaar dat, zoals het arrest het aantoonde, de Commissie van de Gemeenschap bij een brief van 31 januari 1966 haar mening heeft geuit dat de omstandigheid dat eiser een motorvoertuig bestuurde geen handeling was die hij in zijn officiële hoedanigheid in de zin van artikel 11, a, van het protocol heeft verricht en dat hij als zodanig in dit geval niet was vrijgesteld van rechtsvervolging;

Maar overwegende dat krachtens het voormelde artikel 150 van het verdrag alleen het Hof van Justitie bevoegd is om, bij wijze van prejudiciële beslissing, uitspraak te doen over de uitlegging van het verdrag;

Om die redenen,

en zonder dat er thans grond is om acht te slaan op het tweede en derde middel,

Schorst het geding totdat het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen bij wijze van prejudiciële beslissing uitspraak zal hebben gedaan over de uitlegging die gegeven moet worden aan artikel 11, a, van het protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten, gevoegd bij het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor atoomenergie (nu artikel 12, a, van het protocol gevoegd bij het verdrag tot oprichting van een enige raad en een enige Commissie van de Europese Gemeenschappen) en gezegd zal hebben of de bij deze bepaling vermelde immuniteit toepasselijk is op de ambtenaren en overige personeelsleden van de Gemeenschap van het ogenblik dat de handelingen, die aanleiding geven tot een rechtsvordering, door hen in de uitoefening van hun ambt werden verricht en in verband staan met hun bedrijfsactiviteit, dan wel of de immuniteit slechts handelingen dekt welke het werkelijke uitoefenen van hun gewoon of statutair ambt vormen;

Houdt de kosten aan.

NOOT. — Zie het bestreden arrest van het Hof van beroep te Brussel van 21 december 1966 (Pas. 1967, 11, 180).

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 21 mei 1968.

Voorzitter : M. Rutsaert.
Advocaat-generaal : M. Colard.

Faillissement. — Van een vennoot in een vennootschap onder firma. — Sluiting. — Uitwerking. — Art 478 F.W. — Aanslagbiljet door de post overhandigd aan de curator.

1. *Wanneer een afzonderlijk faillissement van een vennoot in een vennootschap onder firma uitgesproken wordt, vormt dit faillissement een enkele massa die niet alleen zijn persoonlijk passief, maar ook het passief van die vennootschap omvat; de sluiting van een zodanig faillissement heeft uitwerking wat de gehele massa betreft.*

Na de sluiting van het faillissement tot aan de heropening ervan herkrijgt de vennoot zijn volledige bewaamheid en de aan hem gerichte brieven kunnen in die periode niet geldig meer afgegeven worden aan de curator.

2. *Art. 478 F.W. bepaalt dat de aan de gefailleerde gerichte brieven worden afgegeven aan de curatoren, die ze openen. Wanneer op het ogenblik van het verzenden van een aanslagbiljet aan een belastingplichtige deze laatste in staat van faillissement verkeerde en het aanslagbiljet door de post aan de curator werd overhandigd, wordt wettelijk beslist dat het aanslagbiljet op regelmatige wijze verzonden werd aan de belastingplichtige, zodat de termijn, bepaald bij art. 61, par. 3, tweede lid, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen, op de datum van die verzending een aanvang nam.*

Defrancq Julien en Defrancq Robert
t/ Belgische Staat, Minister van Financiën.

Gelet op het bestreden arrest, op 21 juni 1967 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 61, paragraaf 3, en 69 van de wetten betreffende de inkomstenbelasting gecoördineerd bij besluit van de Regent van 15 januari 1948, 40 van het koninklijk besluit van 22 september 1937, 437, 440, 442, 470, 478 en 530 van het Wetboek van koophandel.

doordat het bestreden arrest beslist, dat uit de overgelegde stukken blijkt dat Robert Defrancq in faillissement was toen het aanslagbiljet verzonden werd, dat immers op 3 juni 1952 vier faillissementen uitgesproken werden waarvoor de heer Roelands als curator werd aangesteld, onder meer dit van de vennootschap onder firma Julien Defrancq en Robert Defrancq en dit van Robert Defrancq, dat het eerst vermelde faillissement zelfs op 23 juni 1958 nog niet afgesloten was; dat indien het faillissement van Robert Defrancq op 23 januari 1954 gesloten en op 28 september 1961 heropend werd, Robert Defrancq op 24 september 1954, datum van de verzending van het aanslagbiljet, nog in zijn hoedanigheid van vennoot van de genoemde vennootschap onder firma in staat van faillissement was, zodat het aanslagbiljet terecht overgemaakt werd aan de curator,

eerste onderdeel, terwijl, artikel 478 van het Wetboek van koophandel, dat voorschrijft de briefwisseling voor de gefailleerde aan de curator af te geven, slechts toepasselijk is wanneer bij vonnis een faillissement werd uitgesproken

en, bij faillissement van een vennootschap onder firma, de vennoten niet ipso facto gefailleerd zijn, tenzij dit bij vonnis is gebeurd, zodat waar het faillissement van Defrancq Robert op 23 januari 1954 werd afgesloten en op 28 september 1961 werd heropend en waar het bestreden arrest geen ander vonnis aanhaalt, hij op 24 september 1954, datum van de verzending van het onderhavig aanslagbiljet, niet gefailleerd was, en gemeld artikel 478 niet toepasselijk was,

terwijl zo een vonnis het faillissement in hoofde van Defrancq Robert, sluit, niet kan gezegd worden dat dit slechts de persoonlijke activiteit van Defrancq zou betreffen, maar niet zijn activiteit als vennoot van de vennootschap onder firma, aangezien de massa « Defrancq Robert » één geheel vormt en de sluiting van zijn faillissement ook zijn activiteit als vennoot betreft,

tweede onderdeel, terwijl gesteld dat de sluiting van het faillissement op 23 januari 1954 slechts zijn « persoonlijke » activiteit zou betreffen, maar niet die als vennoot (quod non) dergelijke motivering niet volstaat om te besluiten tot de regelmatige toezending aan de curator van onderhavig aanslagbiljet, waar dit laatste niets te maken heeft met de activiteit van Defrancq Robert, in de vennootschap onder firma;

Overwegende dat het middel alleen op tweede eiser betrekking heeft;

Overwegende dat het bestreden arrest vaststelt, zonder dienaangaande gecritiseerd te zijn, dat de speciale belasting terecht op naam van de vennoten van de ontbonden personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid « Julien Defrancq et Fils » gevestigd werd, overeenkomstig artikel 7, paragraaf 3, tweede lid, van de wet van 15 oktober 1945;

Overwegende dat het eveneens vaststelt dat er ook een vennootschap onder firma « Julien Defrancq en Robert Defrancq » heeft bestaan, welke op 3 juni 1952, samen met haar vennoten, failliet verklaard werd; dat het faillissement van die vennootschap op 23 juni 1958 nog niet afgesloten was, maar dat het faillissement van Robert Defrancq op 23 januari 1954 gesloten en slechts op 28 september 1961 heropend werd;

Overwegende dat het aanslagbiljet op naam van Julien en Robert Defrancq op 24 september 1954 opgestuurd werd;

Overwegende dat het arrest, om te beslissen dat het aanslagbiljet regelmatig aan Robert Defrancq afgeleverd werd, aanneemt dat deze op 24 september 1954 nog steeds failliet was in zijn hoedanigheid van vennoot van bedoelde vennootschap onder firma, zodat het aanslagbiljet, overeenkomstig artikel 478 van de wet van 18 april 1851 op het faillissement aan de curator diende afgegeven te worden;

Doch overwegende dat wanneer een afzonderlijke faillissement van een vennoot van een vennootschap onder firma uitgesproken wordt, dit faillissement een enkele massa vormt welke niet alleen zijn persoonlijk passief maar ook het passief van die vennootschap omvat, en de sluiting van zodanig faillissement uitwerking heeft wat de gehele massa betreft;

Overwegende dat daaruit volgt dat van 23 januari 1954 tot 28 september 1961 Robert Defrancq zijn volledige rechtsbekwaamheid herkregen had en de aan hem gerichte brieven niet geldig meer konden afgegeven worden aan de curator, die niet meer bevoegd was om bedoelde masse te vertegenwoordigen;

Dat het middel gegrond is;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 61, paragraaf 3, en 69 van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen gecoördineerd bij besluit van de Regent van 15 januari 1948, 40 van het Koninklijk besluit van 22 september 1937,

doordat het bestreden arrest, beslist dat de verzending

van het onderhavig aanslagbiljet regelmatig is en bewezen wordt ondermeer door volgende vermoedens: de verklaring van de postontvanger van 19 april 1958, houdende dat alle stukken van briefwisseling op naam van Defrancq Julien en Defrancq Robert ingevolge het vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk van 3 juni 1952 aan de curator Meester Roelants moesten gezonden worden, en het feit dat het aanslagbiljet niet teruggezonden werd en afgegeven werd aan Meester Roelants zoals de andere stukken vermeld in de bestreden beslissing, en aldus aanneemt dat de verzending van een aanslagbiljet aan een andere persoon dan de belastingplichtige regelmatig is, en dientengevolge het onderhavig bezwaarschrift te laat werd ingediend, en meer bepaald aanneemt, dat de verzending van een aanslagbiljet, in geval van faillissement, aan de curator van het faillissement, regelmatig is,

terwijl de reclamatietermijn voorzien bij artikel 61, paragraaf 3, slechts begint te lopen vanaf de datum van het aanslagbiljet, op voorwaarde dat de verzending regelmatig zij, en de verzending slechts regelmatig kan zijn, wanneer ze geschied is aan de belastingplichtige zelf:

Overwegende dat uit het antwoord op het tweede middel volgt dat het eerste middel nog alleen eiser Julien Defrancq aanbelangt;

Overwegende dat door het middel niet betwist wordt dat op het ogenblik van het verzenden van het aanslagbiljet aan Julien Defrancq deze laatste in staat van faillissement verkeerde en dat het aanslagbiljet door de postontvanger overhandigd werd aan de curator;

Overwegende dat artikel 478 van de wet van 18 april 1851 bepaalt dat de aan de gefailleerde gerichte brieven worden afgegeven aan de curatoren, die ze openen;

Overwegende dat het arrest derhalve wettelijk beslist dat het aanslagbiljet op regelmatige wijze verzonden werd aan Julien Defrancq, zodat de termijn, bepaald bij artikel 61, paragraaf 3, tweede lid, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen, op de datum van deze verzending een aanvang nam;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest in zover het beslist dat het bezwaarschrift van Defrancq Robert terecht wegens verjaring afgewezen werd;

Verwerpt de voorziening van Defrancq Julien;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt Julien Defrancq in de kosten van zijn voorziening en de Belgische Staat in de kosten van de voorziening van Robert Defrancq;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 19 maart 1968.

Voorzitter: M. Mees.

Staatsraden: M.M. Adriaens en Smolders.

Auditeur: M. Van Assche.

Advocaat: Mr. Houtekier.

Geschil herstelvergoeding. — Buitengewone schade.

Het in een voorgaand arrest aanvaard beginsel van vergoeding voor het verlies van een handelsfonds wegens het verleggen van het Scheldetracé, werd op deskundige wijze geraamd.

Brunin/Belgische Staat (Minister van Openbare Werken)

Advies nr. 12.877.

Gezien het verzoekschrift d.d. 28 september 1961, ingediend door André Brunin;

Gelet op het advies van de Raad van State d.d. 14 april 1964;

Gehoord het gedeeltelijk gelijkluidend advies van de heer Van Assche, auditeur;

Overwegende dat de staat van onkosten en erelonen van de aangestelde deskundige op 816 frank werd begroot;

Overwegende dat uit een uittreksel uit het register van overlijdensakten, afgegeven door de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente Bossuit, blijkt dat André Brunin op 14 augustus 1964 overleden is; dat Laurette Brunin na het sluiten van de debatten, bij brief van 23 maart 1966, evenwel verklaart de erfenis van wijlen haar vader André Brunin te hebben aanvaard en het rechtsgeding te hervatten; dat bij arrest van 21 juni 1966 de debatten werden heropend om uitspraak te doen over het verzoek tot hervatting van het geding;

Overwegende dat er, gelet op de aard van de zaak, geen enkel bezwaar terzake van de openbare orde is tegen de hervatting van het geding;

Overwegende dat de raad van State, bij advies van 14 april 1964, de door André Brunin ingediende aanvraag heeft verworpen in zover zij de herstelvergoeding betreft voor de schade geleden in de exploitatie van zijn handel in steenkolen; dat de Raad van State in hetzelfde advies van oordeel was enerzijds, wat de sluiting van de herberg betreft, dat de schade wegens vermindering van inkomsten die hieruit voortvloeit gedeeltelijk veroorzaakt werd door de intrekking van de vergunningen en gedeeltelijk het rechtstreeks gevolg kan zijn van het verleggen van de Scheldetracé en het dempen van de oude arm, en anderzijds, wat betreft de vermindering in waarde van de grond en de gebouwen waarvan André Brunin sinds 20 april 1954 eigenaar is, dat aangezien de sluiting van de daarop gelegen herberg gedeeltelijk het rechtstreeks gevolg kan zijn van de uitgevoerde werken, deze ook als rechtstreeks gevolg kunnen hebben gehad dat het gedeelte van het goed waarop de herberg is gevestigd, gedeeltelijk zijn bestemming heeft verloren; dat de Raad van State de deskundige als opdracht gaf: vast te stellen in hoever het verleggen van het Scheldetracé en het dempen van de oude arm op de sluiting van de herberg die door André Brunin werd geëxploiteerd, een gevolg hebben gehad, zo nodig in hoever het gebouw waarin de herberg was gevestigd zijn bestemming heeft verloren, de aard en de omvang van de schade die eruit voortvloeit te ramen;

Overwegende dat de deskundige zich op 10 oktober 1964 ter plaatse heeft begeven en aldaar heeft ontmoet Laurette Brunin en ingenieur De Broeck, afgevaardigde van de Minister van Openbare Werken;

Overwegende dat de deskundige besluit dat « het verleggen van de Scheldetracé en het dempen van de oude arm van de Schelde te Bossuit tot gevolg hebben gehad de sluiting van de herberg », dat, « het handelsfonds van dankslijterij ten gevolge van het verleggen van de Scheldetracé volledig is verloren »; dat hij verklaart de omvang van de schade niet te kunnen ramen daar hij over geen inlichtingen beschikt om de omzet en de winstmogelijkheid van deze drankslijterij vast te stellen;

Overwegende dat de verzoekende partij, zich steunend op de aangiften in verband met de inkomstenbelastingen over de dienstjaren die 1958, het jaar van het schadegeval, voorafgaan, het gemiddeld jaarlijks netto-bedrijfsinkomen op 8.743 frank raamt; dat de tegenpartij dit bedrag niet betwist; dat de waarde van het handelsfonds bij overname behoort te worden geschat op het bedrijfsinkomen gedurende drie jaren; dat echter van dit bedrag, dit is 26.229 frank, de schade veroorzaakt door de intrekking van de

vergunning en die op 10 t.h. van dit bedrag kan worden geschat, dient te worden afgetrokken, zodat de in aanmerking te nemen schade wegens het verlies van het handelsfonds kan worden bepaald op 23.607 frank ;

Overwegende, wat betreft de mogelijke waardevermindering van het gebouw waarin de herberg was gevestigd, de deskundige besluit dat « door het sluiten van de herberg het gebouw geenszins zijn bestemming heeft verloren en dat de plaats waar de gelagzaal zich bevond, thans wordt gebruikt door de inwoners van het huis » ; dat hij ook van oordeel was dat « de verkoopwaarde van het huis geen wijziging heeft ondergaan omdat de mogelijkheid over de gelagzaal te beschikken een betere inrichting van de woning mogelijk maakt » ; dat de gedeeltelijke wijziging van de bestemming van het gebouw de waarde ervan niet heeft verminderd ;

Overwegende dat het besluit van de deskundige op goede gronden berust en dat het billijk is aan de verzoekende partij een vergoeding toe te kennen van drieëntwintigduizend zeshonderd en zeven frank,

Is van advies,

dat het past aan Laurette Brunin, erfgename van André Brunin, begroot op vijftienhonderd zesenzeestig frank, hetzij duizend zeshonderd en zeven frank,

dat de kosten van de aanvraag ingediend door André Brunin, begroot op vijftienhonderd zesenzeestig frank, hetzij zevenhonderd vijftig frank als recht voor het inleidend verzoekschrift en achthonderd zestien frank voor kosten en ereloon van de deskundige, ten laste van de Staat dienen te worden gelegd.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

Kamer van Inbeschuldigingstelling. — 7 februari 1967

Voorzitter : M. Schuermans.

Raadsheren : MM. Rey en Blockx.

Procureur-generaal : M. Van Hoeylandt.

Advocaten : Mrs. Maerten en Coel.

Kamer van Inbeschuldigingstelling. — Valsheid in geschriften en gebruik ervan. — Eénzelfde bedrieglijk inzicht. — Eénzelfde voortgezet misdrijf. — Verjaring. — Valsheid in geschriften en gebruik ervan. — Beoogd voordeel. — Nieuwe juridische grondslag voor beoogd voordeel. — Ophouden van misdrijf.

De feiten van valsheid in geschriften en het gebruik ervan vormen de uitwerking van éénzelfde misdadig en bedrieglijk inzicht, en vormen aldus éénzelfde voortgezet misdrijf, zodat de verjaring van de strafvordering voor al de ten laste gelegde feiten begint te lopen vanaf het laatste gebruik van het betrokken vals stuk ;

Het gebruik van het vals stuk houdt echter op zich voort te zetten wanneer tussen het vervalsen van het stuk en het gebruik ervan enerzijds en het er door beoogd voordeel anderzijds, zich een nieuwe juridische oorzaak stelt, die op zichzelf reeds een voldoende grondslag vormt voor dat voordeel.

G.G. / E.L.

Vordering van het Openbaar Ministerie.

* * *

Gezien de aanstelling als burgerlijke partij van Mr. Fr. Maerten, advocaat-pleitbezorger bij de rechtbank van eerste aanleg te Mechelen, woonachtig te Mechelen, J.W. Rosierstraat nr. 28, voor en namens Gullentops Albert, landbouwconsulent, geboren te Putte op 7 september 1915, er ingeschreven Markt 22, doch verblijvende te Luluaburg-

Kasaï B.P. 902 (Rep. Congo), woonst kiezende ter studie van zijn raadsman Mr. Fr. Maerten, advocaat-pleitbezorger te Mechelen, J.M. Rosierstraat 28 ;

Gezien de akte van deze aanstelling als burgerlijke partij, verleend door de h. Onderzoeksrechter, op 22 september 1966 ;

Gezien de beschikking der raadkamer der rechtbank van eerste aanleg te Mechelen van 16 juni 1967, zeggende dat er geen verder gevolg dient gegeven, de publieke vordering verjaard zijnde voor al de ten laste van verdachte gelegde betichtingen ;

Gezien de betekening van deze beschikking op 26 augustus 1967 aan de burgerlijke partij aan haar verblijfplaats te Luluaburg-Kasaï B.P. 902 (Rep. Congo) ;

Gezien het verzet door de burgerlijke partij aangetekend tegen voormeld bevel op 16 juni 1967 ;

Aangezien dit verzet ontvankelijk is ;

Overwegende dat de feiten van valsheid in geschriften en gebruik ervan respectievelijk vermeld onder de betichtingen 1 en 2 de uitwerking vormen van éénzelfde misdadig en bedrieglijk inzicht en aldus éénzelfde voortgezet misdrijf vormen, zodat de verjaring van de strafvordering voor al de ten laste gelegde feiten begint te lopen vanaf het laatste gebruik van het betrokken vals stuk ;

Overwegende dat het gebruik van het vals stuk echter ophoudt zich voort te zetten wanneer tussen het vervalsen van het stuk en het gebruik ervan enerzijds en het er door beoogd voordeel anderzijds zich een andere nieuwe juridische oorzaak stelt, die op zichzelf reeds een voldoende grondslag vormt voor dat voordeel ;

Overwegende dat de aan de verdachte ten laste gelegde feiten voor gevolg hadden dat op 1 maart 1962 zij door vonnis van de h. Vrederechter van het kanton Lier gemachtigd werd tot een afhouding op het loon van haar echtgenoot, de burgerlijke partij, en dat dit vonnis werd uitgevoerd ;

Overwegende dat derhalve elk vanaf 1 maart 1962 uit dit vonnis voor de verdachte voortvloeiend voordeel, dit vonnis als juridische oorzaak heeft ;

Overwegende dat derhalve het laatste feit van de ten laste van verdachte gelegde misdrijven gebeurde op 1 maart 1962 ;

Overwegende dat er echter alleszins redenen bestaan om slechts correctionele straffen toe te passen, aangezien er ten voordele van de verdachte verzachtende omstandigheden bestaan voortspruitende uit de afwezigheid van vroegere veroordelingen ;

Overwegende dat de strafvordering verjaart door verloop van drie jaren te rekenen van de dag waarop het misdrijf gepleegd is, zo dit een wanbedrijf is ;

Overwegende dat de huidige strafvordering reeds verjaard was op 9 september 1966, daar er reeds meer dan drie jaren verlopen waren sedert het plegen van de ten laste gelegde wanbedrijven en er geen daden van onderzoek of van vervolging verricht werden binnen deze termijn van drie jaar ;

Gezien artt. 21, 22, 23 van de wet van 17 april 1878 en artt. 135 en 136 van het wetboek van strafvordering ; de wet van 19 augustus 1920 ; en artt. 11, 12, 13, 14, 24, 31 tot 37 en 41 der wet van 15 juni 1935 ;

Vordert het Hof, Kamer van inbeschuldigingstelling, het verzet te ontvangen, het ongegrond te verklaren, het bevel der raadkamer, waartegen verzet, te bekrachtigen, de burgerlijke partij te verwijzen tot de kosten van het verzet en tot zulke schadevergoeding als naar raad.

Arrest.

Gezien het ontvangstbewijs der aangetekende brieven verzonden de 18 september 1967 aan de burgerlijke partij, de verdachte en hun raadslieden ;

Gehoord de burgerlijke partij in haar middelen ontwikkeld door Mr. Maerten, advocaat der balie van Mechelen, ter zitting van 4 oktober 1967;

Gezien haar besluiten;

Gehoord de verdachte in haar middelen, bijgestaan door Mr. R. Coel, advocaat der balie van Mechelen; op zelfde zitting als hiervoren;

Gezien haar besluiten;

Gezien het arrest dd. 23 november 1967 dezer Kamer, de heropening der debatten bevelend en hiertoe de zitting van 30 november 1967 vaststellend;

Gezien de besluiten door verdachte op deze laatste zitting neergelegd;

Overwegende dat het verzet door de burgerlijke partij aangetekend tegen hogervermeld bevel van 16 juni 1967 ontvankelijk is;

Gezien het uittreksel van de overlijdensakte — neergelegd ter zitting van 30 november 1967 dezer Kamer — waaruit blijkt dat de burgerlijke partij overleden is op 6 oktober 1967 te Luluabourg (Kongo);

Dat niemand het geding hernomen heeft;

Overwegende dat er redenen bestaan om ten voordele van de verdachte verzachtende omstandigheden aan te nemen voortspruitende uit de afwezigheid van vroegere veroordelingen;

Overwegende dat het misdrijf, aldus gecorrectionaliseerd, verjaard is;

Overwegende dat de verdachte in besluiten verklaart te verzaken aan haar eis tot schadevergoeding;

Gezien de artikelen 21, 22, 23 van de wet van 17 april 1878; artikelen 135 en 136 van het Wetboek van straffordering; de wet van 19 augustus 1920; en artikelen 11, 12, 13, 14, 24, 31 tot 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Gezien de wetsbepalingen van het strafforderingswetboek nopens de inbeschuldigingstellingen en beslissende gelijkvormig

Het Hof,

Kamer van Inbeschuldigingstelling;

Na beraadslaging;

Geeft akte aan het Openbaar ministerie van zijn vordering;

Ontvangt het verzet;

Stelt het overlijden vast van de verzetmakende partij en de verjaring van de publieke vordering;

Geeft akte aan de verdachte dat zij aan haar eis tot schadevergoeding verzaakt; stelt deze afstand gerechtelijk vast;

Bekrachtigt het bestreden bevel der raadkamer der rechtbank van eerste aanleg te Mechelen van 16 juni 1967;

Laat de kosten ten laste van de Staat.

NOOT. — Het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling bij het Hof van Beroep te Brussel de dato 7.12.1967 treedt de stelling bij van de heer Procureur-generaal.

Welke waren de feiten terzake?

Partijen waren met elkaar gehuwd. De man, G.G., vertrok opnieuw naar de Democratische Republiek Congo, terwijl de vrouw in België bleef.

Op zeker ogenblik diende de vrouw een rekwest in bij de heer Vrederechter, tot het bekomen van een afhouding op de wedde van haar echtgenoot.

Het verzoekschrift gaf als adres van de man op het gemeenschappelijk adres in België, zonder te vermelden dat de werkelijke verblijfplaats van de man in Congo was.

De vrouw tekende de aangetekende oproep met bericht van ontvangt en bestemd voor de man, af met de naam van haar man.

De man werd bij verstek veroordeeld en de afhoudingen

op zijn wedde grepen plaats overeenkomstig het gewezen verstekvonnis.

Door het plegen van voornoemde valsheden verkreeg dame E.L. het door haar beoogde voordeel.

De stelling van het O.M. is dat de vaststaande valsheden ophouden zich voor te zetten van zodra het vonnis van de heer vrederechter kracht van gewijsde heeft bekomen, vermits vanaf dat ogenblik niet meer de gepleegde valsheid, maar wel het vonnis als de nieuwe juridische grondslag moet beschouwd worden.

HOF VAN BEROEP TE GENT

Jeugdkamer. — 6 september 1968

Jeugdrechter in hoger beroep: Raadsheer H. Lefebvre.
Advocaat-generaal: M. Colpaert.

Jeugdbescherming. — Minderjarige. — Huwelijk. — Moeder-weduwe. — Weigering van toestemming. — Ongegrond. — Belang van minderjarige. — Toestemming verleend door de rechter.

Wanneer, bij onderzoek van de redenen door een moeder-weduwe ingeroepen tot staving van haar weigering om tot het ontworpen huwelijk van haar minderjarige dochter toe te stemmen, gebleken is dat deze redenen niet afdoende zijn, — meer bepaald het verschil in leeftijd tussen het minderjarig meisje en de toekomstige echtgenoot, bij dewelke zij inwoont, het feit dat deze laatste een uit de echt gescheiden man is, de zo beweerde miskenning door de minderjarige van het ouderlijk gezag, en haar gebrek aan voldoende geestesrijpheid om haar toekomst te beoordelen —, verleent de rechter, op vordering van het openbaar ministerie, en het belang van de minderjarige in acht nemend, toestemming aan het kind om het huwelijk aan te gaan (art. 160 bis — B.W. — art. 12-2 - wet jeugdbescherming 8 april 1965).

Inzake O. M. t/ S... en V...

Gelet op het verzoekschrift neergelegd ter griffie van het Hof van beroep te Gent op 29 juni 1968, waarin de Procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde, verklaart hoger beroep in te stellen tegen het vonnis gewezen op 18 juni 1968 door de Jeugdrechtbank, tweede kamer, te Dendermonde, in de zaak van de procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde tegen S...

Gezien de uitgifte van voormeld vonnis door verzoeker neergelegd met voormeld verzoekschrift;

Gehoord in openbare terechtzitting de heer Colpaert, advocaat-generaal in zijn middelen en in zijn advies;

Gehoord in openbare terechtzitting Mevrouw S..., geïntimeerde, in haar middelen, en de minderjarige V... in haar verklaringen en uitleggingen;

Overwegende dat het hoger beroep regelmatig is naar vorm en tijd;

Overwegende dat de minderjarige V..., geboren te Dendermonde op, dochter van E... (overleden) en van S..., in het huwelijk wenst te treden met de genaamde V... M..., geboren te, op, zoon van R... en van B..., wettelijk gescheiden van X..., sinds 6 juni 1966;

Overwegende dat Mevrouw S..., moeder van voornoemde minderjarige, haar toestemming tot het voorgenomen huwelijk weigert om bepaalde redenen, redenen die ze tijdens het vooronderzoek aan de heer Procureur des Konings en aan de maatschappelijke onderzoekster liet kennen en die als volgt kunnen samengevat worden:

1) het verschil in leeftijd tussen haar minderjarige dochter en de heer V... M... is te groot;

- 2) de heer V... M... is een echtgescheiden man ;
- 3) V... heeft het ouderlijk gezag miskend ;
- 4) V... heeft zonder verwittiging de ouderlijke woning verlaten om bij V... M... te gaan inwonen ;
- 5) V... bezit nog niet de voldoende geestesrijpheid om haar toekomst te beoordelen ;

Overwegende dat de eerste reden niet afdoende is ; overwegende inderdaad dat niet bewezen is dat huwelijken spaak zouden lopen om reden dat het ouderdomsverschil tussen de gehuwden groter is dan normaal het geval is en b.v. zeventien jaar zou zijn ;

Overwegende dat de tweede reden evenmin afdoende is ; overwegende dat, zo V... M... een uit de echt gescheiden man is, dient opgemerkt dat de echtscheiding in zijn voordeel uitgesproken werd en dat het hoederecht over de twee minderjarige kinderen uit de echt gesproken aan hem toevertrouwd werd ; overwegende dat het gedrag van W... M... onbesproken was tot de dag waarop meer intieme betrekkingen tussen hem en V... ontstonden ;

Overwegende dat de derde, vierde en vijfde redenen evenmin afdoende zijn ; overwegende dat zo K... ongetwijfeld het moederlijk gezag miskende toen ze zonder toelating van huis wegging, het nu ook aan te nemen is dat ze, verward zijnde, gemeend heeft dat dit het enig middel was om haar huwelijksplan te kunnen verwezenlijken ;

Overwegende dat er geen redenen door het Hof gekend zijn die zouden kunnen doen vermoeden dat V... losbollig of lichtzinnig zou zijn en zich geen rekenschap zou geven van de ernst waarmee een huwelijksplan dient overwogen ;

Overwegende dat de weigering van Mevrouw S... om toe te stemmen in het huwelijk van haar dochter V... met V... M... niet gerechtvaardigd is ;

Overwegende dat het belang van de minderjarige V... en het kind dat ze in haar schoot draagt de toestemming voor het aangaan van het huwelijk met voornoemde V... M... wettigt ;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935 ;

Ontvangt het hoger beroep ;

Doet de bestreden beslissing teniet en opnieuw wijzende,

Verleent toestemming aan V..., geboren te ... op ..., minderjarige wettige dochter van E..., (overleden) en van S..., wonende te Y..., nu verblijvende te L..., om in het huwelijk te treden met V... M..., geboren te op, meerderjarige wettige zoon van R... en van B..., wettelijk gescheiden van V..., wonende te L...,

Veroordeelt geïntimideerde tot de kosten van beide aanleggen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e-bis Kamer. — 2 april 1968.

Voorzitter : Mevrouw Deloof.

Rechters : Mevrouw De Mol-Sans en M. Guffens.

Advocaten : Mrs. Den Haerynck en W. Van Orshaegen.

1. Beroep in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel. — Vrederechter heeft zich onbevoegd verklaard. — Bevestiging van die beslissing. — Toepassing van art. 473, derde lid Rv.
2. Vruchtgebruik. — Grove herstellingen. — Vruchtgebruiker. — Geen vorderingsrecht.

1. Wanneer de vrederechter zich onbevoegd heeft verklaard omdat de gevraagde som de grens van zijn be-

voegheid overschreed, en de rechtbank van eerste aanleg, rechtdoende in hoger beroep, de beslissing van de vrederechter op dat punt bijtreedt, doet zij verder uitspraak over de feitelijke toedracht van de zaak, zo zij van oordeel is dat het geschil tot haar bevoegdheid behoort. Zij doet dan uitspraak in eerste of laatste aanleg volgens de gewone regelen van de bevoegdheid en de aanleg.

2. In een geval waarin de schade aan het dak het gevolg is van ouderdom en krachtens art. 606 B.W. moet beschouwd worden als het type van de grove herstellingen die door de wet ten laste van de naakte eigenaar worden gelaten, heeft de vruchtgebruiker de naakte eigenaar gedagvaard tot uitvoering van die herstellingen.

De vruchtgebruiker kan de naakte eigenaar niet dwingen tot het doen van de grove herstellingen. Een praktische oplossing bestaande in de verkoping van het goed met kapitalisatie van het vruchtgebruik, zou ten deze een onmiddellijke en rechtvaardige verdeling waarborgen, maar de rechtbank kan ze niet opleggen.

Deckers t./ Smet en Weemaes.

Gezien de stukken van het geding en o.m. :

- 1) de vonnissen waartegen beroep, uitgesproken door de vrederechter van het vierde kanton der stand Antwerpen op 2 oktober 1963 en 2 december 1964 ;

Overwegende dat beroepen onder B/1-a en b, alhoewel behoorlijk opgeroepen door de griffier dezer rechtbank gelijkvormig art. 82/bis van het wetboek van burgerlijke rechtspleging, niet zijn verschenen noch iemand voor hen ;

Overwegende dat de eerste rechter zich onbevoegd verklaarde zodat het beroep anderzijds tijdig ingesteld, ontvankelijk is ;

Overwegende dat de eerste rechter zich onbevoegd verklaarde ratione materiae defectu summae ; dat appelante geen enkele grief tegen deze onbevoegdheid inbrengt maar vraagt dat de rechtbank, vaststellende dat de eis in haar bevoegdheid viel, de zaak zou weerhouden op grond van art. 473 al. 3 wetboek van burg. rechtspleging, en zodoende recht doende in eerste aanleg ;

Overwegende dat beroepen zich naar de wijsheid van de rechtbank hierover gedragen ; dat zij ten onrechte menen een graad van rechtspleging te verliezen, vermits de rechtbank in eerste aanleg beslist en zij, gezien de eis in besluiten gebracht wordt tot 9404 + 34.500 fr. ook niet in laatste aanleg zal uitspreken ;

Overwegende dat de eis van appellante, vruchtgebruiker van een huis gelegen te Burcht Heirbaan 14, strekt tot het bekomen van grove herstellingen door de naakte eigenaars ;

Dat bouwmeester Noé door de eerste rechter aangesteld, de grove herstellingen aan het dak beraamde op 9.403 fr. ;

Dat beroepen tevergeefs een nieuw deskundig onderzoek vorderen om te doen bepalen of deze grove herstellingen niet noodzakelijk werden door een gebrek aan onderhoudsherstellingen ten laste van de vruchtgebruiker ; dat de deskundige de herstellingen beschrijft zonder melding te maken van enig gebrek aan gewoon onderhoud alhoewel zijn aandacht moest gevestigd zijn op het stelsel van beroepen die vanaf de oorsprong beweerden dat de schade te wijten was aan een gebrek aan onderhoudsherstellingen ; dat integendeel de beschreven schade aan het dak wel het gevolg is van de ouderdom en krachtens art. 606 B.W.B. als het type van de grove herstellingen ten laste van de naakte eigenaars door de wet gelaten, dient beschouwd ;

Overwegende dat beroepen aanvoeren dat de rechtspraak eensgezind aanvoert dat de vruchtgebruiker geen vordering tegen de naakte eigenaar heeft om de grove herstellingen te doen uitvoeren ; dat deze rechtspraak nog

recent bekrachtigd werd door een arrest van het Hof te Brussel (29.9.1959 Pas. 61, II.63 Bull.J. imm. p. 77) ;

Dat ook de doctrine (Pand. B.Vo Usufuit nr. 2.598.99 Kluykens p. 208 en De Page nr. 348) dit stelsel aanvaarden ;

Overwegende dat appellant verwijst naar De Page t. VI nr. 343 en 386 ;

Overwegende dat De Page onder nr 348 en 349 uitdrukkelijk bekent dat de vruchtgebruiker in de huidige stand van de rechtspraak, geen recht kan doen gelden tegen de naakte eigenaars ; dat de doctrine zou verdeeld zijn, Laurent en Josserand de vordering toekennende, Galopin, Colin en Capitant, Aubry en Rau, Beudant, ze verwerpend ;

Dat volgens De Page, de rechtsargumenten voor het ene of het andere stelsel zich compenseren, hij in feite en in billijkheid om louter economische redenen pleit voor een zekere vordering, doch de voorkeur er aan geeft voor een tussenkomst van de naakte eigenaars in kapitaal, terwijl de vruchtgebruiker de interesten ervan zou betalen ;

Overwegende dat dergelijke oplossing in casu niet denkbaar is ; dat appellante niet aanbiedt de interesten te betalen van het kapitaal dat dient voorgeschoten ; dat gezien het aantal naakte eigenaars het trouwens onpractisch zou zijn met al deze in onverdeeldheid zijnde naakte eigenaars in voeling te moeten treden en regelmatig af te rekenen ;

Dat notaris Glorie de enige praktische oplossing gevonden had met voor te stellen het eigendom te verkopen en het vruchtgebruik te kapitaliseren, hetgeen een onmiddellijke en rechtvaardige verdeling had gewaarborgd ; dat beroepenen zich tot hiertoe hiertegen verzetten en een verkoping beoogden mits eenvoudige verzaking van appellante aan haar vruchtgebruik ;

Dat deze houding onaanvaardbaar is omdat appellante niet kan gedwongen worden aan haar recht te verzaken ;

Dat appellante die slechts van een ouderdomspensioen geniet, niet bij machte is de grove herstellingen te bekostigen ;

Dat beroepenen anderzijds die geen verplichtingen hebben ten opzichte van de vruchtgebruikster, niet kunnen gedwongen worden de grove herstellingen te doen ; dat art. 605-606 B.W. onder de rechten en verplichtingen van de vruchtgebruiker staat en niet het statuut van de naakte eigenaar uitdrukkelijk regelt ; dat art. 600 B.W. voorziet dat de vruchtgebruiker het eigendom moet aanvaarden in de staat waarin het zich bevindt ; dat krachtens art. 607 B.W. de vruchtgebruiker ook geen recht tot heropbouw van de zaak heeft indien zij teniet gaat door verval ; dat beroepene die voorlopig geen enkel voordeel uit hun naakte eigendom halen, ook niet kunnen aangesproken worden om grove herstellingen te doen ten nutte van de vruchtgebruiker ;

Overwegende dat beroepenen anderzijds deze grove herstellingen niet kunnen eisen van de vruchtgebruikster die totaal onvermogen is ;

Dat de schade voor beide groepen van belangen aldus niet anders dan groeien kan en dat er voor hen geen heil is buiten een verkoping met onderling akkoord ; dat de rechtbank deze verkoping niet kan opleggen ; dat vruchtgebruiker en naakte eigenaar trouwens altijd het recht hebben hun recht te verkopen, maar dat zij er belang bij hebben samen te verkopen om dan de prijs te ventileren ;

Om deze redenen :

De rechtbank, zetelend in hoger beroep, rechtdoende bij verstek tegenover beroepenen ondr B.1 a en b., en tegensprekelijk tegenover al de andere partijen, na erover beraadslaagd te hebben, alle andere en strijdige besluiten verwerpend ;

Verklaart het beroep ontvankelijk doch ongegrond. Zegt voor recht dat de eerste rechter onbevoegd was, maar de zaak tot zich trekkend krachtens art. 473,3 van het wet-

boek van burg. rechtspleging, en zetelend in eerste aanleg, wijst de eis af als ongegrond.

Legt de kosten ten laste van appellante.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN

6 mei 1968.

Voorzitter : M. R. Buelens.

Openbaar Ministerie : M. Dieudonné.

Advocaten : Mrs. Verbist en Nobels.

Eigenhandig testament. — De cujus niet meer in het bezit van haar verstandelijke vermogens op het ogenblik van het opstellen ervan. — Nietigheid van het testament. — Bewijs van heldere tussenpoos.

Nietigheid. — Opdat het testament nietig weze volstaat het dat er een verzwakking, onevenwichtigheid of een verstoring van de geestesvermogens van de cujus bestond die haar op het ogenblik van het testament van haar helderheid van geest beroofd heeft.

De partij die beweert dat het testament werd opgesteld in een heldere tussenpoos, heeft daarvan de bewijslast.

V.D.B. t/ V.D.B.

Gelet op :

1. het in regelmatige vorm voorgelegd tussenvonnissen dezer rechtbank de dato 21 maart 1966 waarbij eisers gemachtigd werden door alle rechtsmiddelen, getuigen inbegrepen, vijf feiten te bewijzen ;

2. de in regelmatige vorm voorgebrachte processen-verbaal van getuigenverhoor de dato 24 mei 1966 en het tegenverhoor de dato 27 september 1966 ;

3. de besluiten neergelegd door de partijen ;

Overwegende dat, zoals uit het tussenvonnissen de dato 21 maart 1966 blijkt, de eis tot voorwerp heeft voor recht te horen zeggen dat het eigenhandig testament — opgesteld door Van Den Broeck Engelberta Catharina — op 27 april 1964 nietig is en derhalve geen gevolg kan hebben ;

Overwegende dat eisers voorhouden dat het testament ongeldig is omdat de afgestorvene op het ogenblik van het opstellen ervan, niet meer in het bezit was van haar verstandelijke vermogens ;

Overwegende dat het bewijs door getuigen aangeboden door eisers en toegestaan door het vermeld tussenvonnissen, voor doel had aan te tonen dat de decujus in gezegde toestand verkeerde bij het opstellen van het testament ;

Overwegende dat het vooreerst betaamt op te merken dat volgens de getuigenverhooren de decujus gewoond heeft te Hallaar vanaf 1960 tot 12 maart 1964 (cfr. 7 de getuige rechtstreeks verhoor) en zij zich op deze laatste datum te Berlaar is gaan vestigen ;

Overwegende dat de elementen verstrekt door de verschillende getuigen, toelaten te besluiten dat de decujus ten tijde van het testament niet gezond van geest was.

Overwegende inderdaad dat uit de gegevens verschaffd door de eerste getuige, Dr. Van de Gaer, die de decujus verzorgd heeft vanaf het ogenblik dat zij zich te Hallaar gevestigd heeft tot bij haar vertrek naar Berlaar, blijkt dat :

— de decujus leed aan hersenverweking en haar toestand op dat gebied systematisch achteruitging « zoals bij die ziekte het geval is » ;

— het laatste jaar dat hij ze verzorgd heeft (dus ongeveer tussen 12-3-1963 en 12-3-1964) zij geen oordeelsvermo-

gen meer had en zelfs niet meer in staat was zijn ere-loon uit te betalen ;

— dat hij op geen enkel ogenblik vastgesteld heeft dat haar toestand zij het ook maar tijdelijk enigszins verbeterde ;

— zij moest in het oog gehouden worden omdat het kon gebeuren dat eenmaal op straat, zij niet meer zou terugkomen en zij geen conversatie meer kon voeren ;

Dat evenzo volgens de andere getuigen van het rechtstreeks verhoor, waaronder o.m. de burgemeester en de veldwachter der gemeente Hallaar, de decujus vooral gedurende het laatste jaar van haar verblijf te Hallaar (dus van 1963 tot 1964) dikwijls niet meer wist waar ze was, de mensen niet meer herkende (nl. niet meer wist wie haar begeleidde, de veldwachter voor de postbode aanzag, enz.), op straat stond te dromen en zelden wist van uur of tijd, zij niet meer in staat was zichzelf te behelpen voor wat betreft wassen, aankleden en eten, zij haar meubelen niet meer herkende, onsamenvangende dingen vertelde en er geen verbetering in haar toestand te zien was ;

Overwegende dat voor wat de periode na 12-3-1964 aangaat, de decujus te Berlaar en dit tot aan haar overlijden op 25 april 1965 verzorgd werd door Dr. Joris Jozef ;

Dat deze laatste, gehoord als eerste getuige van het teegenverhoor, bevestigde dat de decujus leed aan arteriosclerose van de hersenvaten die uitgroeide tot een volledige hersenverweking waaraan zij gestorven is ; dat steeds volgens deze dokter zij in het begin van 1964 en op 27 april 1964 (datum van het testament) niet meer over al haar geestesvermogens beschikte en zij op het einde, vóór dat ze gestorven is, volslagen krankzinnig was ;

Overwegende dat de woorden « gezond van geest » gebruikt in art. 901 B.W.B. hun volle betekenis hebben en nl. dienen beoordeeld op extensieve wijze ; dat zij betekenen helderheid van geest en vrijheid van wil (Cass. 18-3-1909 Pas. I 184 - Brussel 25-6-1958 ; Ann. not. p. 242 ; Beroep Brussel 21-6-1963 J.T. 1963, 675) ;

Dat dienvolgens opdat het testament nietig weze, het volstaat dat er een verzwakking, onevenwichtigheid of een verstoring in de geestesvermogens van de decujus bestond die haar op het ogenblik van het testament van haar helderheid van geest beroofd heeft (cfr. De Page t. VIII 1 nr. 82, p. 136 ; Bergen 23-11-1964 - J.T. 1965 155, evenals hoger geciteerde rechtspraak) ;

Overwegende dat wanneer zoals in casu twee getuigen die als gewezen behandelende geneesheren van de decujus werkelijk hoedanigheid bezitten om zich uit te spreken met kennis van zaken, niet alleen bevestigen dat de decujus in de periode van vóór en na het testament niet meer over al haar geestesvermogens beschikte en dit op voortdurende en gewone wijze, doch bovendien Dr. Goris uitdrukkelijk preciseerd dat ook op de datum van het testament zulks het geval was, eisers duidelijk en op rechtstreekse wijze bewezen hebben, dat de decujus niet gezond van geest, in de zin hoger uiteengezet, was ;

Overwegende dat waar desniettegenstaande verweerster volhoudt dat de decujus het testament zou opgesteld hebben in een ogenblik van heropflakking (heldere tussenpoos), zij daarvan de bewijslast heeft (cfr. Beroep Brussel dd. 21-6-1963 hoger geciteerd) ;

Dat zij evenwel in gebreke blijft dit bewijs te leveren ;

Dat wanneer Dr. Van de Gaer verklaard heeft dat het laatste jaar dat hij de decujus verzorgd heeft, zij zeker niet meer in staat was enig geschied op te stellen, hij daardoor niet bedoeld heeft dat zij geen tekst meer kon afschrijven doch veeleer dat zij geen oordeelsvermogen meer had om nog een tekst op te stellen en daarbij zich rekenschap te geven van wat zij schreef ;

Overwegende dat de verklaringen der andere getuigen van het tegenverhoor, uitgaande van personen die zonder hoedanigheid zijn om zich met kennis van zaken uit te

spreken, niet opwegen tegen deze van de twee dokters hoger geciteerd ;

Dat trouwens pastoor Torfs, de decujus slechts driemaal « gezien » heeft en hij een oordeel geeft i.v.m. toedienen van sacramenten, dat echter terzake niet dienend is vermits ook kinderen sacramenten mogen ontvangen ; dat Lambrechts de decujus slechts kende tot augustus 1963, wijl Van den Vonder spreekt van vóór de ziekte zonder bepaling van datum ; dat Nagels geen enkel concreet element verstrekt en Lauwen haar slechts éénmaal bezocht na de dood van zijn vrouw in 1962 ;

Overwegende dat het getuigenschrift afgeleverd door Dr. Geens tegengesproken wordt door de formele verklaringen onder eed van de twee behandelende geneesheren ;

Overwegende tenslotte dat het geenszins vereist is dat de ongezondheid van geest zou blijken uit de akte zelf ; dat immers zelfs krankzinnigen een project kunnen afschrijven ;

Gezien de artikelen 2, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken ;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

gehoord in openbare terechtzitting de heer P. Van Hamme, substituut procureur des Konings in zijn overeenkomstig advies, verklaart de eis ontvankelijk en gegrond. Zegt dienvolgens voor recht dat het eigenhandig testament opgesteld door Van den Broeck Engelberta Catharina op 27 april 1964 nietig is en derhalve geen enkel gevolg kan hebben ;

Veroordeelt verweerster tot de kosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

3e Kamer. — 12 januari 1968.

Voorzitter : M.J. Pexsters.

Openbaar Ministerie : M. Cleerens.

Advokaten : Mrs. Gruyters en Worssants.

Overmacht. — Gebrek aan het onderhoud van populieren. — Beschadiging toegebracht door het afbreken van een tak. — Windsnelheid van 95.5 km. in het uur. — Geen noodweer. — Toepassing van art. 1384 B.W.B.

1. Het afbreken van een tak van een populier, die niet volgens de regelen der kunst was gesnoeid, bij een windstoot van 93,5 km. per uur kan niet als overmacht worden beschouwd indien hierdoor beschadigingen worden aangebracht, en art. 1384 van het B.W.B. is in het betrokken geval van toepassing.
2. Een windstoot van 93,5 km. per uur kan in ons land niet als noodweer worden beschouwd.

Smeets t./ de N.

Overwegende dat aanlegger van verweerster een som opeist van 35.479 fr. vermeerderd met intresten en kosten wegens schade aangebracht aan zijn lijkwagen ingevolge het afwaaien van een dorre populierentak van de populieren van verweerster ; dat het niet wordt betwist dat deze tak een doormeter had van 10 tot 12 centimeters en 4 meter lang was en hij de wagen van aanlegger beschadigde ;

Overwegende dat partijen wettelijk pleitbezorger stelden en de eis ontvankelijk is ;

Overwegende dat verweerster voorhoudt dat ten gevolge van noodweer de tak loskwam, en verweerster niet verantwoordelijk is ingevolge overmacht voor de toegebrachte schade ;

Overwegende dat volgens verweerster uit het voorgelegd meteorologisch attest blijkt dat de dag van het ongeval de windsnelheid 58 km per uur bedroeg; dat gelet op kolom drie van dit attest de hevigste windstoot een snelheid van 93,6 km per uur moet hebben bereikt;

Overwegende dat deze windsnelheid niet van aard is om op zich zelf toe te laten de overmacht in te roepen, vermits in ons land regelmatig windstoten van 100 km in het uur voorkomen, zonder dat daardoor van overmacht of noodweer sprake is;

Overwegende dat blijkt uit het neergelegd strafrechtelijk onderzoek dat op het ogenblik van het ongeval er volgens getuige Liebens een tamelijk sterke wind heerste; dat verweerster niet bewijst dat het loskomen van de tak te wijten is aan een orkaan of noodweer en ook niet aanvraagt dat te mogen bewijzen;

Overwegende dat gelet op de aard en de omvang van de losgekomen tak het gebrek der zaak zoals bepaald door artikel 1384 van het Burgerlijk wetboek dient te worden aanvaard; dat inderdaad goed onderhouden populieren regelmatig dienen teruggesnoeid tot op een enkele spil;

Overwegende dat het gevorderde bedrag wordt betwist betreffende twee reizen naar Brussel om de wagen van

aanlegger voor herstelling te brengen en om hem later weer af te halen;

Overwegende dat gelet op het feit dat de herstellingen van de lijkwagne door een gespecialiseerd bedrijf dienen te worden uitgevoerd het behoort voormeld bedrag toe te kennen;

Gelet op de artikelen 2-30 tot 37 der wet van 15 juni 1935 welke werden nageleefd;

De Rechtbank,

statuerende op tegenspraak, alle verdere en tegenstrijdige besluiten als ongegrond verwerpende, gehoord de heer Cleerens, gedelegeerd Substituut Procureur des Konings in zijn eensluidend advies gegeven in het Nederlands ter openbare terechtzitting van 22 december 1967, verklaart de eis ontvankelijk en gegrond;

Veroordeelt verweerster aan aanlegger te betalen de som van 35.479 fr. met de vergoedende intresten vanaf 30-11-1966 tot 4-3-1967 de gerechtelijke intresten en de kosten;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borg behalve voor de kosten.

VERBOND VAN BELGISCHE ADVOCATEN

Congres te Leuven op 21 september 1968

Rede uitgesproken door de Voorzitter van het Verbond de Heer Stafhouder ALPHONSE SERVAIS

Waarde Stafhouders,
Waarde Confraters,

Het jaar 1967-1968 werd geopend te Doornik onder zeer gunstige auspiciën voor onze werkzaamheden, in het kader van het Stadsmuseum en van het luidruchtig avondmaal in het spijshuis Alta Ripa op de boorden van de Schelde.

Het verlopen jaar liet mij toe de hartelijkheid en de gulheid van het onthaal te waarderen van verschillende balies van ons land ter gelegenheid van de openingsvergaderingen, gulheid en hartelijkheid die aan mijzelf en aan de leden van mijn bureau die het Verbond vertegenwoordigden, werd voorbehouden. Ik bewaar daaraan de beste en warmste herinnering.

Het jaar liet mij ook toe de niet genoeg te waarderen vriendelijkheid te mogen genieten van onze vreemde confraters ter gelegenheid van onze deelname te Grenoble, Breda, Genève en Luxemburg aan de werkzaamheden en feestelijkheden van onze zusterverenigingen.

Ik sta nog versteld van de hoge waardering die aan ons Verbond werd voorbehouden en van de hartelijkheid waarmee uw Voorzitter er werd onthaald.

Maar ondanks dit alles moeten we wel bekennen dat het jaar dat zopas eindigde een moeilijk jaar was.

Het was een jaar van onzekerheid en van verwarring.

Sommigen schijnen het te beschouwen als een jaar van afwachting.

Veel vraagstukken die wij opgelost waanden, kwamen opnieuw te berde en bittere ontgoochelingen bleven ons niet bespaard.

Ik meen nochtans dat het komend jaar, waarvan dit Congres de inzet is, gunstiger zal zijn.

De toestand lijkt me namelijk duidelijker omtrent diverse punten.

Derhalve zullen betere werkvoorwaarden voorhanden zijn die de inspanningen van het bureau en van de verschillende diensten en commissies zullen ten bate komen.

* * *

Naar luid van het koninklijk besluit van 3 augustus 1968 treden vanaf 1 november 1968 de bepalingen van het

Gerechtelijk Wetboek omtrent de advocaten in werking.

De Nationale Orde waarvan de oprichting aangekondigd was voor Paastijd, lag nog opgeborgen in de kartons van het Ministerie van Justitie toen het gerechtelijk verlot aanbrak, maar zal nu toegepast worden vanaf Allerheiligen.

Laten we hopen dat deze oprichting geen enkele dag vertraging zal lijden want Allerzielen staat dan voor de deur en onze Nationale Orde van Advocaten moet een levend werk zijn en een werk van en voor de levenden.

De advocaten van de Rechtbanken van Veurne, Marche en Neufchâteau zullen het voordeel bekomen van de oprichting van een Raad der Orde.

Alle heiligen zullen in casu zijn de Stafhouders van de 27 balies en, om in een zeker kerkelijk klimaat te blijven, zullen zij voorgezeten worden door een « deken » die geen Stafhouder in functie zal mogen zijn.

Sommigen hebben gemeend dat de oprichting van de Nationale Orde de verdwijning van het Verbond zou meeslepen. Als argument werd aangehaald wat voorviel bij de stichting van de Orde van Advocaten bij onze Noorderburen.

Reeds tijdens ons Congres te Doornik heeft de Heer Koninklijke Commissaris Krings, met een bijzonder gezaghebbende stem, aangetoond dat deze zienswijze hoegenaamd niet gerechtvaardigd was.

Verschiede vergaderingen werden door het bureau aan dit vraagstuk besteed.

De verslagen van onze secretaris generaal Mr. P. Ronse en van onze Voorzitter Mr. J. Botson werden te dezer gelegenheid onderzocht. Zij zijn overtuigend.

Het Verbond dient voort te blijven leven.

Want het blijkt dat er geen enkele wettelijke reden voorhanden is om een einde te stellen aan het Verbond.

De bepalingen van art. 493 van het Gerechtelijk Wetboek luiden als volgt:

« De algemene raad alleen is bevoegd om over de eer, de rechten en de gemeenschappelijke beroepsbelangen van de advocaten te waken en betreffende deze aangelegenheden voorstellen te doen, die hij in een verslag aan de Minister van Justitie richt. »

De draagwijdte van deze tekst bestaat erin elk risico van tussenkomst van verenigingen of groeperingen die niet tot de wereld der advocaten behoren (verenigingen van mid-denstand of groeperingen van vrije beroepen) uit te schakelen. Zij hoeven zich niet te mengen in zaken of reglementeringen die eigen zijn aan het beroep van advocaat.

De algemene raad maakt natuurlijk deel uit van de rechterlijke inrichting.

Aan de advocaten hoort het onder elkaar en alleen onder elkaar hun eigen vraagstukken op te lossen.

Welnu in tegenstelling met de wijze waarop de Nederlandse Orde van Advocaten geboren werd, is bij ons de Nationale Orde slechts de officiële inrichting van wat men de Conferentie van de Stafhouders noemde.

Deze algemene raad verzekert op het vlak van de vertegenwoordiging van de advocaten slechts de hogere leiding van elke balie maar voorziet geen algemene gemeenschappelijke vergadering voor alle advocaten uit de verschillende balies.

Aan de algemene raad zal het behoren het verplicht karakter van beschikkingen over beroepsregelen en beroepsgebruiken te bepalen en op te leggen en daarenboven aan de Minister van Justitie wetsvoorstellen of ontwerpen van koninklijke besluiten te suggereren t.a.v. de voorwaarden of de modaliteiten van de uitoefening van het beroep of van de betrekkingen met andere beroepen.

Het zal niettemin onontbeerlijk zijn dat deze hervormingen en de evolutie van het beroep voedsel vinden bij de wensen en verlangens van de massa der advocaten en dat deze voorgesteld en onderzocht worden in voltallige vergaderingen of Congressen zoals het tegenwoordige. Het zal de gelegenheid bieden, zonder gebonden te zijn aan het kader van de arrondissementale balies, maar integendeel, ter gelegenheid van een gelukkige ontmoeting van alle advocaten komende uit alle streken van het land, en ook in de wisselwerking van alle ideeën en met de rijkdom van de inbeelding, vruchtbaar werk te verrichten.

Zo zullen allen, en bij voorkeur de jongeren, de geestdriftigen en de minst conservatieve, hun critieken kunnen uitbrengen en hun suggesties kunnen voorbrengen.

Het behoud van ons Verbond is dus onontbeerlijk. Wij moeten vastberaden zijn verder leven verzekeren naast de Nationale Orde.

Opdat zijn rol doeltreffend zou zijn moet het verder blijven bestaan. De representatieve kracht van onze 82 jaar oude vereniging mag niet alleen afhangen van de reacties van eenieder en van de wisselvalligheden van de individuele toetreding van haar leden. De deelname aan het Verbond is een beroepsverplichting, waarvan het karakter voortvloeit uit de noodzakelijkheden zelf van het huidige leven met zijn collectieve inslag.

Deze noodzaak vloeit ook voort uit de voordelen en uit de dienstbaarheden die dit collectief leven met zich brengt. De toetreding van alle advocaten tot het Verbond moet dus een werkelijkheid blijven, door de collectieve toetreding welke elke balie voor zijn leden tot stand bracht.

De bijdrage die deze toetreding voor de balies medebrengt — (en hoe gering is deze bijdrage van 200 fr., vergeleken bij het offer dat sommige handarbeiders zich getroosten voor hun syndicaat) — mag geen struikelblok zijn op onze weg.

Men werpe niet op dat deze bijdrage cumulatief zou geïnd worden met de bijdrage verschuldigd door de balies voor de werkingskosten eigen aan de Nationale Orde.

De zendingen van deze twee instellingen lopen parallel, hebben invloed de éne op de andere, vervolledigen elkaar door een band van noodzakelijkheid.

De ene en de andere hebben hun reden van bestaan.

De Balie in het algemeen en elk advocaat in het bijzonder zal graag reageren tegen deze oude gewoonte van individualisme waarin men vroeger graag de voorwaarde

zag van de onafhankelijkheid en van de beroepswaardigheid.

Wij moeten thans meer bewust worden van het collectief karakter van de noodzakelijkheden van het beroep en van de plichten die daaruit voor eenieder voortvloeien.

* * *

Om zijn rol te vervullen van ontmoetingsmidden en van studieorgaan moet het Verbond niet alleen nominaal alle advocaten groeperen maar ook op het officieel vlak werkelijk vertegenwoordigend zijn voor de verschillende generaties.

Het Verbond moet derhalve een bestendige tribune open houden, en aangepaste werkingsmiddelen bezitten voor de jongeren :

- voor hen die de meeste noden kennen
- voor hen die het meest de hulp van het Verbond ontberen
- voor hen die ook de meeste ideeën hebben
- voor hen ook die het meeste dynamisme aan de dag leggen om die ideeën tot werkelijkheden te brengen.

Te Doornik hadden wij u laten hopen op een samensmelting tussen het Verbond en de Unie van de Jonge Balies en advocaten.

Deze samensmelting is thans werkelijkheid.

In het Frans werd zelfs de naam enigszins gewijzigd ondanks de zeer waardevolle herinneringen die aan de naam van de « Federatie » verbonden waren.

In het Frans heet het Verbond thans de Unie van de Belgische advocaten.

Zoals u weet werd na een voorlopig akkoord van 13 januari 1968 een buitengewone algemene vergadering samengeroepen achtereenvolgens op 30 mei 1968 en, bij gemis aan het nodige quorum, op 13 juni 1968. Aldus werd deze samensmelting ook statutair en officieel een werkelijkheid.

Deze samensmelting heeft ook een oplossing gebracht voor het vraagstuk dat zich stelde toen ik voorzitter werd, i.v.m. de wijziging van de statuten. Ik meen dat deze oplossing volstaat omdat de teksten minder belang hebben dan wel de manier waarop zij worden toegepast.

Het ligt juist in de lijn van deze wijzigingen dat, om ze te bezegelen het bureau eenparig de verkiezing tot ondervoorzitter voorstelt van Mr. Christian Vanderveeren, oud-ondervoorzitter van de U.J.B.A., en tot schatbewaarder-generaal van Mr. Jackhian, vroeger schatbewaarder van de U.J.B.A.

Het is in dezelfde geest dat wij de jongeren uitnodigen om hun suggesties te formuleren en ons hun geestdrift ten beste te geven. Wij hebben aldus ook een beroep gedaan op de gewezen voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel, Mr. Hilde Pée, ten einde de dialoog die wij deze dag zullen houden te leiden en als algemeen verslaggever te verlevendigen.

Enkele weken nadat wij een beroep op haar medewerking deden werd Mr. Hilde Pée als lid in de Raad der Orde van de balie te Brussel verkozen.

Zij is de eerste vrouwelijke advocate in de belangrijkste Raad der Orde van ons land.

Op hetzelfde ogenblik verkoos de balie van Dinant Mr. Virlée-Leclef als eerste vrouwelijke stafhouder in ons land, dit alles 46 jaar na de wet van 7 april 1922, die de deur van ons beroep opende voor de vrouwen.

Zeker is het niet alleen de evolutie van de geesten en van de gebruiken die dit hebben meegebracht, maar ook en vooral het talent dat zich reeds zo schitterend heeft openbaard, talent dat overigens niets heeft ontnomen aan haar vrouwelijke « charme ».

Wij verwachten van haar dat zij het succes van deze dag verzekert. Haar helderheid van geest en haar guitige ogen alsmede haar lieflijkheid zijn een waarborg voor haar welslagen.

Onze uitnodiging heeft U reeds duidelijk gemaakt dat deze dag niet zal gewijd zijn aan langdurige pleidooien om de geheiligde thema's van « verdediging », « onafhankelijkheid » en « waardigheid » te verheerlijken. Wij hebben gemeend beter tegemoet te komen aan uw verlangen en aan de richting die wij willen geven aan het Verbond door deze bij voorbaat te situeren op het plan van de actualiteit en de efficiëntie. Er toe bijdragen dat het recht zegeviert en het rendement van onze professionele inspanningen opdrijven, zijn bekommernissen die niet nieuw zijn of die zich niet exclusief in de balie voordoen.

Reeds nu is er een evolutie aan de gang! Nu reeds kunnen we een bilan opmaken van zekere verworvenheden en realisaties:

- het is voor het Hof van Gent de draconische inkorting van de mondelinge debatten tot het essentiële;

- het is de inspanning gedaan door de hoge magistraten van het Hof van Brussel opdat in het kader van art. 34 van het reglement van het Hof de geschreven conclusies beter en beknopter de argumentatie zouden omlijnen en opdat ze vóór de vaststelling zouden worden medegedeeld aan het Hof;

- het is vanwege een steeds groter wordend aantal advocaten een betere kennis van het zakenleven en van de boekhouding;

- het is — sedert vele jaren reeds — maar ik citeer het omdat het voor onze franse confraters maar een hoop is — de mogelijkheid voor advocaten om mandaten van beheerder van handelsvennootschappen uit te oefenen;

- het is — wat nog meer revolutionair is — de erkenning door de balie van Brussel van de toelating voor de advocaat om zich naar de zetel zelf van de maatschappijen waarvan hij de raadsman is te begeven, niet alleen om er documenten te onderzoeken maar zelfs om er raadplegingen te geven;

- de toelating voor de advocaat om, behalve op het vlak van de strafrechtelijke verdediging, een voorafgaandelijk akkoord af te sluiten over het bedrag van de honoraria bijaldien art. 459 van het gerechtelijk wetboek zal worden gewijzigd;

- of om een overeenkomst betreffende een abonnement af te sluiten zelfs met een ander cliënteel dan deze van de openbare administratie;

- het is, op het vlak van de uitrusting het meer veralgemeend gebruik van materiaal om te typen, te dicteren, te rekenen of te photocopiëren;

- het is tenslotte de toename van de associaties van advocaten en de overgang van het stadium van een eenvoudige associatie voor onkostenverdeling naar, — wat in de toekomst alleen geldig blijkt — een werkelijke gestructureerde associatie, waarbij het werk der geassocieerden effectief wordt verdeeld, terwijl dit ook het geval is met de pool van honoraria.

Deze realisaties tonen aan dat onze balies niet verward zijn en dat de Belgische advocaten beslist op weg zijn hun professionele activiteit aan te passen aan de noden van de dag.

Het is goed dit eens op punt te stellen.

Het is trouwens aangewezen dat deze nieuwe realiteiten zouden worden ter kennis gebracht van eenieder.

Maar de actualiteit van de problemen heeft een bijzonder dwingend karakter gekregen door het begin van toepassing van het Gerechtelijk Wetboek, de wet van 10 oktober 1967.

Het verslag aan de Koning, dat het koninklijk besluit van 17 oktober 1958 voorafging, wettigde het beroep op een koninklijke commissaris tot gerechtelijke hervorming, door de « eensgezinde wensen van de publieke opinie voor een eenvoudigere, snellere en minder dure rechtspleging ».

Allen die zijn geraadpleegd geworden door de betreunde stafhouder Van Reepinghen herinneren zich wel dat het in die zin is dat hij zijn opzoekingen verrichte en dat hij

zich inspande om een nieuw kader te scheppen voor de gerechtelijke organisatie en de procedure.

Door U uit te nodigen tot een colloquium gewijd aan « de groei van de productiviteit van de advocaten en aan de gerechtelijke hervorming » of « de bijdrage van de advocaten tot de versnelling van het gerechtelijk verloop » stellen wij U minder twee thema's van gedachtenwisseling voor dan wel twee benaderingen van een goede definitie van eenzelfde thema.

Zeker, het gaat er hier niet om een methodische, zelfs niet een beperkte studie te maken van het Gerechtelijk Wetboek.

Onze vereniging heeft bijgedragen tot eene dergelijke studie en tot de « recyclage » van de advocaten door deel te nemen aan de organisatie en het succes van de Novemberdagen in de auditoria van de V.U.B. met medewerking van eminente professoren van de 4 universiteiten.

Er zijn thans opnieuw zulke dagen in voorbereiding te Brussel in november a.s. en ook te Namen, terwijl nu ook magistraten, notarissen en deurwaarders er bij betrokken worden.

Wat wij hier samen zouden willen onderzoeken is te weten op welke punten en in welke mate het Gerechtelijk Wetboek aan de zorgzame advocaat zal toelaten de procedure op een vlotte en relatief vlugge manier te voeren, zonder overdreven vertraging op te lopen ten gevolge van zorgeloosheid, overbelasting, gebrek aan organisatie, nalatigheid of slechte wil van de andere deelnemers aan dit juridisch spel.

In deze context situeert zich het probleem van de prioriteiten van de jurisdictie, deze van de prioriteiten tussen advocaten aan de balie, deze van de gewettigdheid van de verzoeken tot uitstel, deze van de geschreven of de mondelinge procedures, van het voorafgaandelijke neerleggen van besluiten, van de structuur van deze laatste, van hun relatieve lengte, van de beperkingen wat de duur betreft van de pleidooien.

Terzelfder tijd zouden wij willen nagaan met welke verbeteringen aan de organisatie van zijn bureau, van zijn uitrusting, van zijn documentatie in groepsverband, in het kader van collaboratie of van een associatie een zorgzaam advocaat het hoofd kan bieden aan een intense professionele activiteit zonder overlast te zijn, snel werkend maar toch verzekerd van de juiste informatie en aldus efficiënt.

Voor het onderzoek van deze problemen hebben wij gemeend dat de meest vruchtbare techniek deze is van de gedachtenwisselingen. Ik bedank hier de Heer Advocaat Generaal Versée, Professor Storme, de Heer Griffier van de rechtbank van Leuven, en onze verschillende confraters die zich hebben gelast de discussie in te leiden achtereenvolgens op verschillende punten door hun bemerkingsen die de vrucht zijn van hun ondervinding en van hun overwegingen.

Ik hoop dat onze eminente buitenlandse genodigden ook enige interesse zouden kunnen opbrengen voor deze confrontaties en vooral dat zij er toe zouden bijdragen ons in te lichten betreffende de praktijk aan hun respectievelijke balies betreffende deze aangelegenheden.

Moeten wij ons excuseren betreffende het zeer pragmatisch karakter en « bijdegronds aspect » van deze debatten?

Ik denk integendeel dat bijdragen tot het vergemakkelijken van het werk van de advocaat en zijn efficiëntie verbeteren bijdragen is tot het verdedigen van het beroep.

De opdracht van een advocaat, heeft Stafhouder Gilson de Rouvroux gezegd, is een opdracht tot dienst bewijzen. Deze dienst heeft alleen maar waarde indien hij snel, ongepast en efficiënt werkt.

Ik ben ook de mening toegedaan dat al wat er toe bijdraagt de vertragingen te elimineren in de rechtsbeoefening, dat al wat aan de rechtzoekende toelaat een defini-

tieve oplossing te vinden voor zijn geschillen op een gelijke manier en binnen redelijke termijnen een opdracht is met een grote sociale waarde.

Het is daarom dat ik U uitnodig, onmiddellijk na het adzegevier. Het is bijdragen tot het rijk van de vrede tussen de mensen.

Het is daarom dat ik U uitnodig, onmiddellijk na het administratief gedeelte van deze vergadering, dat zoveel mogelijk zal worden ingekort, al uw aandacht te wijden aan onze debatten en deze te verrijken door uw mededelingen en bemerkingen.

MEDEDELINGEN

Nederlands Instituut voor Bestuurswetenschappen
Provinciaal Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen
Antwerpen
Hoger Instituut voor Bestuurs- en Handelswetenschappen
Brussel
Vereniging van ond-studenten van het Provinciaal Hoger
Instituut voor Bestuurswetenschappen Antwerpen
Vereniging van ond-studenten van het Hoger Instituut
voor Bestuurs- en Handelswetenschappen Brussel

Nederlands-Belgische Studiedag
1968

Bovengenoemde instellingen organiseren in 1968 wederom een gezamenlijke Studiedag, welke zowel de hogere vorming als het contact tussen bestuurders en bestuursambtenaren van beide landen beoogt te bevorderen.

Datum: vrijdag 8 november 1968

Plaats: Tilburg (Nederland), Paleis-raadhuis

N.B. In het geval de aanmelding de capaciteit van de raadzaal in het Paleis-raadhuis zou overtreffen, vindt de studiedag plaats in de studiozaal van de in de onmiddellijke nabijheid gelegen Stadsschouwburg. De ingeschreven deelnemers ontvangen hierover tijdig bericht.

Onderwerp van de studiedag:

Automatisering en overheid in België en Nederland

Van Belgische zijde zal vooral de nadruk worden gelegd op de problemen waarmee de centrale overheid bij de ontwikkeling van de administratieve automatisering wordt geconfronteerd.

Voortvloeiende uit het verschil in benadering van de automatisering van de overheidsadministraties in België en Nederland zal daarna een parallel worden getrokken tussen de automatisering van het rijksbestuur en de ontwikkeling daarvan op lokaal niveau, met een blik in de toekomst van de overheidsautomatisering. Hierbij zullen niet de technische, doch wel de beleidsvraagstukken die de automatisering oproept, voorop staan.

Het onderwerp zal van Nederlandse zijde worden benaderd met het accent op de gemeentelijke bemoeiingen en de problemen die zich met name in het huidige ontwikkelingsstadium daarbij voordoen. Na een korte inleiding over de algemene principia van de administratieve automatisering, de toepassing ervan in landelijk, regionaal en plaatselijk verband en de ontwikkeling zal dieper worden ingegaan op de organisatorische en bestuurlijke aspecten.

Medewerkenden:

voorzitters:

dr. B. de Goede, hoogleraar aan de Nederlandse Economische Hogeschool te Rotterdam en voorzitter van het bestuur van het Nederlands Instituut voor Bestuurswetenschappen:

dr. jr. R. Picavet, provinciaal griffier van Antwerpen en

directeur van het Provinciaal Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen Antwerpen.

referenten:

F. Loeckx, ere-directeur-generaal bij het Ministerie van Financiën, lid van het inrichtend comité en professor aan het Hoger Instituut voor Bestuurs- en Handelswetenschappen Brussel;

E. van de Castele, gediplomeerd P.H.I.B.A., directeur van de 11e Directie van het stadsbestuur van Antwerpen;

N. Tiesman, register-accountant, hoofd van de accountantsdienst der gemeente Utrecht en voorzitter van de Commissie Mechanische Overheidsadministratie Midden-Nederland;

drs. D. Ravestijn, administrateur bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken, directie organisatie en automatisering rijksdienst.

Programma-indeling:

- 9.45—10.15 Aankomst van de deelnemers; gebruik van een kopje koffie
- 10.15—10.30 Openingswoord door de Nederlandse voorzitter, prof. dr. B. de Goede
- 10.30—12.20 Inleidingen over «Automatisering en overheid in België en Nederland» door de heren: 1. F. Loeckx en E. van de Castele (België); 2. N. Tiesman en drs. D. Ravestijn (Nederland).
- 12.30—14.15 Koffiemaaltijd in de foyer van de Stadsschouwburg.
- 14.30—15.45 Discussie, met medewerking van een «panel», bestaande uit bovengenoemde deskundigen.
- 15.45—16.00 Sluitingswoord door de Belgische voorzitter, dr. jur. R. Picavet.
- 16.15—17.15 Excursie per touringcar door oud- en nieuw Tilburg.
- 17.30 Ontvangst van de deelnemers door het Tilburgse gemeentebestuur.

Kosten van deelneming:

De deelnemersprijs is vastgesteld op f 10,— (B. fr. 140), waaronder begrepen de kosten van een verslag.

De kosten van de koffiemaaltijd bedragen f 7,—, exclusief bediening en dranken. Dit bedrag komt voor rekening van de deelnemers en dient ter plaatse te worden voldaan.

Inschrijving:

Voor Nederland dient inschrijving te geschieden bij het Instituut voor Bestuurswetenschappen, Burg. de Monchyplein 9 te 's-Gravenhage en wel door toezending van een ingevuld aanmeldingsformulier dat is bijgevoegd of op bovengenoemd adres verkrijgbaar is.

De deelnemersprijs ad f 10,— dient tegelijkertijd te worden gestort of overgeschreven op postgirorekening nr. 674500 ten name van Stichting Instituut voor Bestuurswetenschappen te 's-Gravenhage, onder vermelding op de giro-bijzchrijving van: «Deelname Nederlands-Belgische studiedag».

Voor Belgische deelnemers kan inschrijving plaats vinden, eveneens door middel van het bijgevoegde of aan te vragen formulier, bij het Secretariaat van V.O.H.I.B.A., Obbergstraat 80 te Wemmel.

De kosten van deelname ad B. fr. 140 kunnen worden bijgeschreven of gestort op postgirorekening nr. 445844 ten name van de heer F. Dams, penningmeester van V.O.H.I.B.A., Aug. Petenlei 12 te Deurne-Antwerpen, eveneens onder vermelding van: «Deelname Nederlands-Belgische studiedag». De ingeschreven deelnemers ontvangen tijdig tevoren bericht van inschrijving en documentatiemateriaal.

De termijn van inschrijving sluit op 4 oktober 1968.